

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

AUTÓPÁLYA-TERVEZÉSSSEL KAPCSOLATOS SZERZŐI JOGI KÉRDÉSEK

SZJSZT-18/09

Magánmegkeresés

A megkereső által feltett kérdések

A megbízók által a 2009. szeptember 14-én kelt közös megbízásban (a továbbiakban: közös megbízás) feltett kérdések

Megállapítható-e az autópályák térbeli nyomvonalának egyéni, eredeti alkotásjellege? Melyek a meghatározó szerzői jogi elméleti és gyakorlati szempontok, ha az egyéni, eredeti alkotásjellegét akarjuk vizsgálni autópályák és azok tervei, illetve speciálisan az autópályák térbeli elhelyezkedését meghatározó nyomvonaltervek esetén?

Kérjük a Tisztelt SZJSZT-t, hogy az O. Zrt. jogi véleményében szereplő tájépitészeti- és térképészeti alkotás-jelleg kérdésében is foglaljon állást, tehát abban, hogy az autópálya nyomvonala tájépitészeti és térképészeti alkotásnak minősül-e?

Amennyiben bármely autópálya esetében – egészben vagy valamely tervelem, illetve a megvalósult létesítmény valamely eleme tekintetében – fennáll az egyéni, eredeti alkotás-jelleg, illetve ennek folytán a szerzői jogi jelleg, változtat-e az eset szerzői jogi megítélésén, ha a változatlan vagy az eredeti tervező engedélye nélkül módosított terveket hatósági engedélyezési eljárás céljára használják fel, illetve ha az eljárásban benyújtott tervek az eredeti tervekhez képest az eredeti tervező engedélye nélkül módosításra kerültek?

Megállapítható-e a bírósági gyakorlatban valamilyen tendencia, illetve kialakult joggyakorlat az építészeti és műszaki létesítmények, illetve azok tervei más tervező általi megváltoztatása esetén, nevezetesen abban a kérdésben, hogy ha valamely építészeti, műszaki létesítményt, illetve annak tervét a tulajdonos megrendelő megbízásából valamely, az eredeti tervezőtől különböző tervezővel készítetik el az eredeti tervhez képest megváltoztatott tartalommal, úgy a tulajdonos megrendelőnek (illetve a megbízásából eljáró tervezőnek) a tervek felhasználására, illetve megváltoztatására kell-e szerzői jogi szempontból engedélyt kérnie az eredeti tervezőtől, illetve van-e jogdíjigénye ilyen esetben az eredeti tervezőnek?

A közös megbízásnak a szakvélemény szempontjából lényeges mellékletei a következők:¹

¹ A mellékletekre az eljáró tanács az adott melléklet jelének megadásával hivatkozik, és mellőzi a melléklet teljes címének megismétlését.

- K/2/1 a Cs. Ügyvédi Iroda 2009. március 31. napján kelt jogi véleménye, valamint
- K/2/2 az SZJSZT-kérdések 2009. 09. 4. napján kelt tervezete;²
- K/3 dr. L. T. ügyvéd 2009. június 8. napján kelt észrevételei a Cs. Ügyvédi Iroda jogi véleményére;
- K/4 dr. L. T. ügyvéd 2009. április 22. napján kelt véleménye a műszaki létesítmények – autópályák – szerzői jogi kérdéseivel kapcsolatban;
- K/5 német jogi vélemény;
- K/6 az O. Zrt. SZJSZT-kérdésekkel kapcsolatos, 2009. szeptember 12. napján kelt álláspontja;
- K/7 a T. Zrt. és az O. Zrt. között 2007-ben megkötött tervezői szerződés³ másolata;
- K/8 az O. Zrt. által átadott Szombathely–Vasvár közötti M9 gyorsforgalmi út nyomvonalváltozatok vizsgálata átnézeti helyszínrajza;
- K/9 az O. Zrt. által átadott fényképek egyes közút- és autópálya-részletekről, azok tartozékairól, műtárgyairól;
- K/10 a jelen beadványokban felsorolt fontosabb jogszabályok, szabályzatok.

Az eljáró tanács válaszának összefoglalása

1. kérdés

Szerzői jogi értelemben az utak az azok létesítését megelőzően és annak során készített/át-dolgozott nyomvonaltervek térbeli többszörözései, „megépítései” [Sztj. 18. § (2) bekezdés]. A nyomvonaltervek (a véleményben: építészeti-műszaki tervdokumentációk) az alkalmazott tudományos művek és a szakirodalom határterületére tartozó művek, amelyek vagy építészeti alkotás, vagy műszaki létesítmény terveként részesülhetnek szerzői jogi védelemben.

A nyomvonaltervezés jogi-műszaki kötöttségei korlátozzák, de általában nem zárják ki a tervező egyéni-eredeti jellegű, alkotói választását az út nyomvonalvezetésének megtervezésében. Azt, hogy adott esetben a tervező egyéni-eredeti alkotótevékenység útján létrehozott művel (azonosítható műrésszel), vagy típus vagy rutinszabvány, szolgai másolás útján alkalmazott megoldással tölti-e ki a rendelkezésére álló alkotói játékteret, csak az adott útnyomvonal(rész) terveinek részletes szakértői vizsgálata alapján dönthető el.

Ha a nyomvonalterv vagy annak része lehet mű, akkor annak a térben érzékelhető táj-építészeti „többszörözése” is osztja a tervek sorsát. Ha egy adott nyomvonalterv nem minősül műnek, kizárt, hogy a megvalósított út nyomvonala mint tájépítészeti alkotás szerzői műnek minősüljön.

² Az eljáró tanács kétfelé bontotta a K/2 mellékletet, hogy a közös megbízás tervezetére külön is lehessen hivatkozni.

³ Helyesen: tervezési szerződés, tervezői szerződés altípus nem létezik; a K/7 címe helyes, csak a hivatkozás téves (az eljáró tanács megjegyzése).

A megvalósított útnyomvonal rajza a térképészeti alkotás mint összetett szerzői mű szerzői jogi védelem alatt álló „anyaga”, amit a térképészeti mű céljára átdolgoznak. A térképészeti lépték (arányos kicsinyítés) alkalmazása során azonban elvesznek, érzékelhetetlenné válnak a nyomvonalvezetés esetleges egyéni-eredeti jellegzetességei. Emellett még adott esetben a hivatalos irati funkció kizárhatja a szerzői jogi védelemre való hivatkozást a nyomvonalterv térképészeti célú felhasználása során.

2. kérdés

A közutak és ezen belül a gyorsforgalmi utak létesítését, fejlesztését, tervezését hivatalos iratnak minősülő aktus dönti el. A szerzői műnek minősülő nyomvonaltervek hivatalos irati (hivatalos irathoz kapcsolódó ügyirati) funkcióba kerülnek. Ez a minőség azzal a következménnyel jár, hogy ha nyomvonaltervet alkotnak a hivatalos irati funkcióba kerülés előtt, akkor a tervre nézve a szerzői jog gyakorolható a hivatalos irati funkcióba kerülésig, és a hivatalos irati funkció megszűnését követően (pl. az utat nem építik meg, a megfelelő jogszabályt hatályon kívül helyezik). Amíg a hivatalos irati funkció fennáll, a szerzői jog nem gyakorolható. A szerzői jog gyakorlása is alá van azonban vetve az esetlegesen megkötött érvényes és hatályos felhasználási szerződésnek (függetlenül attól, hogy azt tervezési szerződésnek vagy másként nevezik-e a felek).

Az eredeti tervek az eredeti tervező hozzájárulása nélkül módosíthatók az út megvalósításáig, ideértve az ahhoz szükséges valamennyi hatósági engedélyezési eljárást. Ez nem jelenti azt, hogy tilos az olyan szerződési kikötés, amelynek alapján az eredeti tervező vállalja, a megrendelő (építtető) pedig megrendeli az eredeti tervek valamennyi, a hatósági eljárásokban szükségessé váló módosítását.

3. kérdés

Ha az eredeti nyomvonalterv átdolgozása hivatalos irathoz kötődik, akkor az eredeti terv ezen (új) hivatalos irat ügyiratává válik. Ilyenkor értelemszerűen az eredeti terv szerzője szerzői jogait nem gyakorolhatja. Ha a hivatalos irati funkció nem áll fenn, a tulajdonos (építtető) joga ütközik az eredeti terv szerzőjének jogával. Az ütközést alapvetően a dologi jog primátusa mellett a jog rendeltetésszerű gyakorlása és a joggal való visszaélés összemérésével csak esetről esetre lehet feloldani.

Előzmények

A közös megbízásban feltett kérdésektől különböző kérdések találhatóak a K/3 (2009. június 8.) 29., 30. oldalán. E kérdések közül az 1–5. kérdés lényegében beépül a közös megbízás 1. kérdésébe, főképp tekintettel az 5. kérdést kiegészítő magyarázatra (az ügyben vitatott nyomvonaltervek szerzői jogi védelme, különös tekintettel a tervek nagyfokú jogi-műszaki meghatározottságára).

A K/3 melléklet 6. kérdését az eljáró tanács a közös megbízás 1. kérdésébe beleérti, és megválaszolására kitér.

A K/3 melléklet 7. és 8. kérdését az eljáró tanács a közös megbízás 2., és 3. kérdésének megválaszolása során válaszolja meg.

A K/6 melléklet a K/2/2 mellékletet követően keletkezett irat, amelyben az egyik megbízó, az O. Zrt. (a továbbiakban: O.)

- i) észrevételeket tesz a közös megbízás tervezetéhez [K/6, A),B), C) – 1. o.], majd
- ii) D) alatt kifejti, hogy csak a közös megbízás tervezete 2a) kérdésével ért egyet, az egyéb kérdések esetében vagy a kérdésfeltevés módját, vagy a kérdés tartalmát kifogásolja,
- iii) a közös megbízás tervezetében kifejtett állásponttól eltérő általános és konkrét véleményyt (szempontokat) fogalmaz meg, és
- iv) javasolja ezek figyelembevételét (K/6, 2. o. első bekezdés).

Az eljáró tanácsnak nincs tudomása arról, hogy a másik megbízó (a továbbiakban: NIF) ezen észrevételre adott-e írásba foglalt választ.

A K/2/2 és a K/6 mellékletben kifejtett előadások között jelentős különbség van, mindazonáltal az O. Zrt. a K/6 mellékletben nem állt el a közös megbízástól, csupán azt egyoldalúan kiegészítette.

Ezt követte a közös megbízás (2009. szeptember 14.), amely tartalmazza a két fél aláírását.

Az eljáró tanács abból indul ki, hogy a közös megbízás a két fél véglegesen egyeztetett kérdéseit tartalmazza, és ezeket válaszolja meg, lehetőleg kitérve az előzményiratokban (K/2/2., K/6 melléklet) felvetett szempontokra is.

Figyelemmel a közös megbízás mediációs jellegére, az eljáró tanács tanulmányozta a felek eltérő jogi álláspontját tartalmazó iratokat is (T. Zrt. – K/2/1, O. Zrt. – K/3–K/5 melléklet).

Előzetes megállapítások

Az eljáró tanács előrebocsátja, hogy a vélemény az alábbiakban

- a) terven építészeti-műszaki tervdokumentációt, azaz minden olyan tervelemet ért, amelynek a szerzői jogi védelemre való alkalmassága vizsgálható,
- b) minden utat építménynek tekint, amelynek tervezése építészeti-műszaki tervezési tevékenységet jelent,
- c) úton köz- vagy magánutat⁴ ért, amely egyaránt lehet a közforgalom számára nyitott, vagy attól elzárt.

⁴ Közlektv. 32. § (1) Az úthálózat közutakból és a közforgalom elől el nem zárt magánutakból áll. Az állami tulajdonban lévő közutak országos közútnak, a helyi önkormányzatok tulajdonában lévő közutak helyi közútnak minősülnek. Magánútnak minősülnek a természetes személyek, jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok tulajdonában álló területen lévő utak. Magánútnak minősül továbbá az állam vagy az önkormányzat tulajdonában álló területen lévő, közforgalom elől elzárt út, továbbá az állam tulajdonában, valamint a vízügyi igazgatási szerv kezelésében lévő elsőrendű árvízvédelmi fővonalakon a kerékpáros forgalom számára megnyitott út.

Az előrebocsátott megállapítások a nyomvonaltervek szerzői jogi minősítését segítik, noha azt értelemszerűen nem döntenek el.

Ad a) és b) Ezen előzetes megállapítások jogi indoka az, hogy jogszabály alapján az út (bármilyen út) építménynek minősül, és az „építési jog” meghatározza a tervdokumentáció fogalmát, amely bővebb, mint a terv.

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Éptv.) 1. § (1) bekezdés c) pontja alapján a törvény hatálya kiterjed az épített környezet alakítása és védelme körébe tartozóan: ... az épületek, műtárgyak (a továbbiakban együtt: építmények), ... építési előírásainak kialakítására, a d) pont szerint az építmények építészeti-műszaki tervezésére (a továbbiakban: építészeti-műszaki tervezés).

A (2) bekezdés világossá teszi, hogy a törvényt a sajátos építményfajták ... tekintetében a rájuk vonatkozó külön törvényekkel, kormányrendeletekkel együtt, a bennük foglalt kiegészítésekkel és eltérésekkel kell alkalmazni.

Ezen utaló szabály alapján vizsgálja az eljáró tanács alább az „útjogi” szabályokat is.

A 2. § 8. pontja alapján kétséget kizáróan megállapítható, hogy az út is építmény. *„Építmény: építési tevékenységgel létrehozott, illetve késztermékként az építési helyszínre szállított, – rendeltetésére, szerkezeti megoldására, anyagára, készülségi fokára és kiterjedésére tekintet nélkül – minden olyan helyhez kötött műszaki alkotás, amely a terepszint, a víz vagy az azok alatti talaj, illetve azok feletti légtér megváltoztatásával, beépítésével jön létre. Az építményhez tartoznak annak rendeltetészerű és biztonságos használatához, működéséhez, működtetéséhez szükséges alapvető műszaki és technológiai berendezések is (az építmény az épület és műtárgy gyűjtőfogalma).”*

A 32. § (1) bekezdés szerint a nyomvonaltervezés építészeti-műszaki tervezési tevékenység, hiszen idetartozik *„az építmény ... megépítéséhez, bővítéséhez, felújításához, átalakításához, helyreállításához, korszerűsítéséhez, lebontásához, elmozdításához, rendeltetésének megváltoztatásához szükséges építészeti-műszaki tervdokumentáció elkészítése”.*

A (11) bekezdés alapján *„az építészeti-műszaki tervdokumentáció az építési tevékenység megvalósításához – pályázathoz, tervpályázathoz, tervtanácshoz, engedélyezéshez, ajánlatkéreshez, építőipari kivitelezéshez, állapotfelméréshez, állapot vagy megvalósítás dokumentálásához – szükséges terveket, dokumentumokat tartalmazza”.*

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy az új Ptk. elfogadott javaslata a tervezési szerződés közvetett tárgyává a tervdokumentációt teszi.⁵

A fenti levezetést az „útjog” sem cáfolja.

A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (Közlektv.) csak a közúti közlekedés mint szabályozási tárgy szempontjából határozza meg az út, az út műtárgya és tartozéka

⁵ [Új Ptk.] 5:221. § [A tervezési szerződés]

(1) Tervezési szerződés alapján a tervező a megrendelő által igényelt tervezői munka elvégzésére és az elkészített dokumentáció átadására, a megrendelő pedig annak átvételére és díj fizetésére köteles.

fogalmait.⁶ Ugyanakkor az út tervezésére, az építészeti-műszaki tervdokumentáció magánjogi minősítésére rendelkezést nem tartalmaz, sőt utal az egyéb alkalmazandó engedélyezési eljárásokra (pl. 29/B. §). (A releváns útjogi rendelkezéseket alább, az alkotói szabadság korlátozása és a hivatalos irati jelleg körében értékeli az eljáró tanács.)

Ad c) Szerzői jogi értelemben az utak az azok létesítését megelőzően és annak során készített/átdolgozott tervek térbeli többszörözései, „megépítései”.⁷ Polgári jogi szempontból az országos közutak kizárólagos állami tulajdon tárgyai, és e minőségükben forgalomképtelenek.⁸ A helyi közutak főszabályként az önkormányzati törzsvagyon forgalomképtelen tárgyai.⁹

Ez annyit jelent, hogy az utak és így az utak tervezésének jogi szabályozása is többféle közérdek metszéspontjában áll. A legfontosabb és legáltalánosabb közérdek a kommunikáció (itt: közlekedés, személy- és árumozgás szabadsága) dologi feltételeinek a biztosítása. Az ebből adódó egyik részközérdek kifejeződése a köztulajdon (ez a magánutak esetében nem érvényesül). A másik részközérdek a közforgalom biztosítása és biztonsága (ez minden, a közforgalom számára nyitva álló út esetében igaz, és a közlekedésbiztonsági részközérdek kiható a magánutakra is). A harmadik a közvetlenül a második részközérdekből levezethető műszaki egységesség követelménye.

E közérdekeket közvetlenül a szerzői jogi szabályozás értelemszerűen nem fejezi, nem is fejezheti ki. Ez a jelen ügyre nézve annyit jelent, hogy a magán- és a közút között az út tervei szerzői jogi védelme szempontjából nincs különbség. (Az más kérdés, hogy a közút és még inkább a gyorsforgalmi út tervezése során a terv többféle hivatalos irati funkcióba is kerülhet.)

⁶ Közlektv. 47. § A törvény alkalmazásában:

h) Út: a járművek és a gyalogosok közlekedésére, vagy csak a járművek, illetve csak a gyalogosok közlekedésére szolgáló, e célra létesített vagy kijelölt közterület, illetőleg magánterület (közút, magánút). Magánútnak kell tekinteni az állam vagy az önkormányzat tulajdonában álló területen lévő, közforgalom elől elzárt utat is.

j) Az út műtárgya: a híd, a pontonhíd, a hajóhíd, a felüljáró, az áteresz, az alagút, az aluljáró, a támfal, a belésfal, az út víztelenítését szolgáló burkolt árok, csatorna vagy más vízelvezető létesítmény. A két méternél nagyobb nyílású áthidaló műtárgy: híd, a két méternél kisebb nyílású áthidaló műtárgy: áteresz.

k) Az út tartozéka: a várakozóhely, pihenőhely, a vezetőoszlop, a korlát, az útfenntartási és közlekedésbiztonsági célokat szolgáló műszaki és egyéb létesítmény, berendezés (így különösen jelzőtábla, jelzőlámpa, segélykérő telefon, parkolójegy-kiadó automata, sorompó), a zajárnyékoló fal és töltés, hóvédó erdősáv, faszor vagy cserjesáv (védelmi rendeltetésű erdő), valamint a közút határától számított két méter távolságon belül ültetett fa, az összefüggő üzemi gyümölcsöshöz tartozó fák kivételével, az út üzemeltetéséhez szükséges elektronikus hírközlő eszközök és hálózatok.

⁷ Sztj. 18. § (2) ... Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.

⁸ Ptk. 172. § *d)*, 173. § *a)*.

⁹ 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról

79. § (1) Törzsvagyonnak az az önkormányzati tulajdon nyilvánítható, amely közvetlenül kötelező önkormányzati feladat- és hatáskör ellátását vagy a közhatalom gyakorlását szolgálja.

(2) *a)* forgalomképtelenek a helyi közutak és műtárgyaik ... Az önkormányzati törvény több rendelkezése is a helyi közutak kezelését önkormányzati feladatnak minősíti.

A szerzői jogban a szerző (szerzői jogosult) törvényben rögzített kizárólagos jogát közérdekből vagy a szerzői jogi védelem alóli belső kivétel (pl. hivatalos irati kivétel) zárja ki, vagy a szerzői jog közérdekű belső kivételei és korlátjai korlátozzák (pl. szabad felhasználás hatósági, bírói eljárásban). Ugyanakkor a jogrendszer belső egysége és általánosabban az Alkotmány érvényesülése azt a követelményt támasztja, hogy ne oltás ki egymást az eltérő szabályozási célokat megvalósító normák. Ahol a kioltás kockázata jelentkezik (pl. tulajdonos dologi joga és a szerző kizárólagos joga ütközése), ott vagy általános magánjogi elvek (elsősorban a joggal való visszaélés tilalma) alkalmazása, vagy az adott jogok gyökerét jelentő alapjogok ütközését feloldó alkotmánybírói döntés segíthet.

A közös megbízás kérdéseinek szerzői jogi tartalma

Az eljáró tanács a megbízásba foglalt jogkérdések lényegét a következőkben látja.

Fennáll(hat)-e az utak, ezen belül elsősorban az autópályák (gyorsforgalmi utak) nyomvonalra terveinek és a megvalósított nyomvonalaknak (tehát az utaknak) a szerzői jogi védelme, és ha igen, milyen szerzői műtípusba tartoznak?

Ha a szerzői jogi védelem fennállhat,

- i) hogy alakul a szerző (szerzői jogosult) és a jogszerű felhasználó=megrendelő=tulajdonos jogállása az utak megvalósítása (kivitelezése), át-, illetve továbbépítése kapcsán a hatósági engedéllyel összefüggő felhasználás során?
- ii) Ha sor kerül az eredeti tervek megváltoztatására az előző albekezdésben említett, az útmegvalósítással összefüggő engedéllyel érintett felhasználáson túlmenően, ahhoz szükséges-e az eredeti szerző (szerzői jogosult) engedélye, azaz az át-/továbbtervezés „szabadon” megrendelhető-e az eredeti jogosulttól különböző személytől?

Válasz az 1. kérdésre

Megállapítható-e az autópályák térbeli nyomvonalának egyéni, eredeti alkotásjellege? Melyek a meghatározó szerzői jogi elméleti és gyakorlati szempontok, ha az egyéni eredeti alkotásjellegét akarjuk vizsgálni autópályák, és azok tervei, illetve speciálisan az autópályák térbeli elhelyezkedését meghatározó nyomvonaltervek esetén? Kérjük a Tisztelt SZJSZT-t, hogy az UNITEF jogi véleményében szereplő tájépitészeti- és térképészeti alkotás-jelleg kérdésében is foglaljon állást, tehát abban, hogy az autópálya nyomvonalra tájépitészeti és térképészeti alkotásnak minősül-e?

Ahhoz, hogy megválaszolható legyen az a kérdés, hogy az utak nyomvonalának terve (és így esetlegesen maga a megvalósított utak nyomvonalra) szerzői jogi védelemben részesülhet-e, az alábbi részkérdéseket kell megválaszolni.

Ráolvasható-e a szóban forgó művekre, hogy azok az irodalom, a tudomány és a művészet alkotásai [Sztj. 1. § (2) bek.] körébe tartoznak? A műtípusok példalozó felsorolásába a nyomvonaltervek beletartoznak-e? Az utóbbi részkérdés azonban nem feltétlenül lényeges, mert

a védelemben részesülő alkotások köre nem zárt [a védelem fennáll függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e az adott műtípust, vö. Szjt. 1. § (2) bekezdés]. Ha azonban a vizsgált művek besorolhatók a példálózó felsorolás alapján, ez útmutatást ad arra is, hogy kétség esetén milyen jellegű alkotásokat tart a jogalkotó a szerzői jogi védelem körébe tartozónak.

Igenlő válasz esetén további részkérdés, hogy az Szjt. 1. § (3) bekezdése szerinti pozitív védelmi feltételeknek megfelelhetnek-e a nyomvonaltervek? Itt kell kitérni a tájépitészeti- és térképészeti alkotás-jelleg kérdésére is.

Ha a fenti két részkérdésre adott válasz szerint a szerzői jogi védelem elvileg fennállhat, meg kell vizsgálni, hogy a hivatalos irati funkció [Szjt. 1. § (4) bekezdés] a védelmet nem zárja-e ki.

Az első részkérdésre adott válasz

A felek között vita áll fenn arról, hogy milyen jellegű alkotásról van (lehet) szó az utak nyomvonalai esetében.

Az O. Zrt. szerint az út nyomvonalának terve az Éptv. szerinti, az épített környezetet alakító építmény tervével azonos, és a hivatalos irati funkció e védelem meglétét nem érinti. A T. Zrt. szerint a hivatalos irati funkció „a közút-, illetve autópálya tervek ... illetve megvalósult létesítmények szerzői jogi védelmét” túlnyomórészt kizárja, a szerzői jogi műtípus kérdését ezért a NIF álláspontja nem fejt ki (K/2/1, 6, 7. o.).

„A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta [szerző]” [Szjt. 4. § (1) bekezdés]. „A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok – a személyhez fűződő és a vagyoni jogok – összessége” [Szjt. 9.§ (1) bekezdés]. E rendelkezésekből az következik, hogy a szerzői jogi védelem fennállása szempontjából a mű megalkotásának időpontja az irányadó.

Ha ebben az időpontban van olyan alkotás, amely megfelel az Szjt. 1. § (2) és (3) bekezdés szerinti követelményeknek, és nem áll fenn az Szjt. 1. § (4) bekezdése szerinti hivatalos irati funkció, akkor a nyomvonaltervek, és az ezeket megvalósító nyomvonalak szerzői művek.

Az Szjt. 1. § (3) bekezdés felsorolja az építészeti alkotást és annak tervét, továbbá a műszaki létesítmény tervét [k] és l) pont]. Ebből nyilvánvaló, hogy a funkcionális alkotások tervei nincsenek eleve kizárva a szerzői jogi védelemből.

Ha az 1. § (2) bekezdés alapján azt kell eldönteni, hogy irodalmi, művészeti vagy tudományos alkotásokról van-e (lehet-e) szó, figyelembe kell venni, hogy ezek az alkotásnemek a kifejezőmódjuk tekintetében a védett szellemi alkotások legszélesebb értelemben vett, egymással jelentős átfedésben lévő területei. Az Szjt. egyik alapjául szolgáló nemzetközi egyezmény, a Berni Unió Egyezmény (BUE) külön a tudományos műveket nem is említi a példálózó felsorolás bevezető részében, és így az irodalmi művek közé tartozónak minősíti az építészeti terveket és más írásműveket. A BUE¹⁰ 2. Cikk (1) bekezdése szerint ugyanis

¹⁰ 1975. évi 4. törvényerejű rendelet az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről.

„az irodalmi és művészeti művek kifejezés felőleli az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotását, tekintet nélkül a mű létrehozatalának módjára vagy alakjára, tehát lehet ... más írásmű; ... építészeti mű, ... földrajzi, tereprajzi, építészeti vagy tudományos vonatkozású tervek ....”. A magyar jogban véleményünk szerint a nyomvonaltervek (építészeti-műszaki tervdokumentációk) az alkalmazott tudományos művek és a szakirodalom határterületére tartozó művek.

Mivel az eljáró tanács terven az építészeti-műszaki tervdokumentáció szerzői jogi védelemre alkalmasság szempontjából számító elemeit érti, ezért mind az Szjt 1. § (2) bekezdés k), mind az l) pont szerinti terveket műként szerzői jogi védelemre érdemes alkotásoknak tekinti, ha fennállnak a szerzői jogi védelem pozitív feltételei.

Ez az álláspont alátámasztható bírói és szakértői gyakorlattal is. Az EBH2000. 382 számon közzétett döntés szerint az egyéni, eredeti jellegű, önálló és kreatív gondolatíságot tükrözö építészeti terv az az alkotás, amelynek tervezöjét szerzői jog illeti meg.¹¹

Az SZJSZT 25/03 számú szakvéleménye szerint „a tervezés eredménye mintegy fogalmilag szerzői mű, mégpedig általában építészeti alkotás, épületegyüttes, városépítészeti együttes, műszaki létesítmény vagy ipari tervezömművészeti alkotás terve lehet, ha a terv megfelel a szerzői jogi védelem pozitív kritériumainak.”

A nyomvonalterv szerzői jogi minösítéséhez legközelebb az SZJSZT gyakorlatában a gokartpályarajz (gokartútvonalterv) szerzői jogi minösítése áll. A 31/2006 sz. ügyben az eljáró tanács megállapította a gokartpályarajz szerzői jogi védelmét. (Az ügyre az egyéni-eredeti jelleg kapcsán még visszatér az eljáró tanács.) Műszaki létesítmény, illetve épület (épületegyüttes) terveiröl számos, különbözö kérdésekre adott állásfoglalásban állapította meg az SZJSZT, hogy azok alkalmasak a szerzői jogi védelemre.¹²

A védelem általában való fennállásának lehetőségét a külföldi szerzői jogokat elemzö szakirodalom is elismeri. Az osztrák szerzői jogban a szerzői műnek objektíve múalkotásnak kell lennie, de a művészet (Kunst) legszélesebb értelmében véve. Elegendö az alacsony alkotásszint, manapság már nem kell egy bizonyos „Werkhöhe”.¹³ Műszaki építmények, például hidak és tájépítészeti alkotások is lehetnek védettek.¹⁴ A német szerzői jogban „céljától függetlenül bármilyen építmény lehet szerzői jogi védelem tárgya”.¹⁵

¹¹ A döntés tb-járulék ügyében született. Lényege, hogy a szerzői alkotótevékenységet nem kifejtö műszaki rajzolóknak fizetett díj nem minösül szerzői jogdíjnak.

¹² 04/2009, 9/2008/1, 22/2008/01, 6/2007, 24/2007/01, 02, 25/2007/2, 11/2006, 14/2006, 24/2006, 30/2006, 31/2006., 4/2005, 18/2005, 26/2004, 30/2004, 11/2003, 27/2002, 29/2002, 35/2002, 2/2001, 19/2001, 39/2001, de: SZJSZT 18/2005, Olimpiai Központ tanulmánytervezet szerzői jogi védelme, az eljáró tanács szerint a tanulmánytervezet nem mű, „lényegében a szerző erre vonatkozó elgondolásának többféle lehetőségeket egybefogó leírása, nem pedig valamilyen műszaki berendezés alkotó jellegű megtervezése, a térben kivitelezendö létesítmény kétdimenziós kifejezéseként. Ennélfogva építészeti alkotás vagy épületegyüttes tervének sem minösül. A csatolt tervezet nem több mint egy elgondolás felvázolása ...”

¹³ Michel M. Walter: Österreichisches Urheberrecht. Wien, Verlag Medien u. Recht, 2008, p. 55. és 58.

¹⁴ Walter: i. m. (13), p. 105., 193., és idézett jogesetek.

¹⁵ Gerhard Schricker: Urheberrecht. Kommentar. 3. Auflage. Verlag C.H Beck, München, 2006, p. 113., § 2, Rnr. 149.

Az első kérdésre tehát az az eljáró tanács válasza, hogy a nyomvonaltervek az alkalmazott tudomány vagy a (szak)irodalom körébe tartozó művek, amelyek elsősorban építészeti alkotás, másodsorban pedig műszaki létesítmény terveként részesülhetnek szerzői jogi védelemben.

A második részkérdésre adott válasz

A következő részkérdés az, hogy megvalósulhat-e „a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jelleg” a nyomvonaltervek esetében.

A NIF szerint a nyomvonaltervek jogi-műszaki meghatározottsága bizonyos kivételektől eltekintve (K/2/1, 7. o.) kizárja a szerzői jogi védelmet. Az UNITEF álláspontja szerint (K/3, III.) a jogi-műszaki meghatározottság mindig ad alkotói választási lehetőséget.

A kérdés általánosítva úgy tehető fel, hogy a használati/funkcionális művek esetében a művet meghatározó követelmények kizárják-e a tartalom egyéni-eredeti jellegű, alkotó kifejezését, amely a védelem pozitív előfeltétele, hiszen a szerzői jogi védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéletről.

Emiatt azt kell vizsgálni, hogy rendelkezésére áll-e a nyomvonalterv alkotójának a köztöttségek között olyan alkotói játéktér, amelyet kitölthet. Ha ilyen játéktér van, csak esetről-esetre lehet eldönteni, hogy azt a tervező egyéni-eredeti jelleggel bíró szellemi alkotással kitöltötte-e.

A funkcionális művek kötöttségével az SZJSZT több véleményben is foglalkozott. A 27/01 számú szakvélemény a műszaki szakértői véleményekről azt állapította meg, hogy azok számos szempontból kötöttek,¹⁶ ennek ellenére „a szakvélemény lehet a szerzői jogi védelem feltételeinek megfelelő, tehát a szerző alkotó tevékenységéből származó egyéni, eredeti jelleggel bíró tudományos (szakirodalmi) mű”.

Az SZJSZT a 31/2006 sz., gokartpályarajzügyben kifejtette, hogy „a beruházási programterv részét képező pályarajzolat – a közbenső átkötések és a pályakörnyezet feltüntetésének esetleges hiánya esetén is – önmagában is védett szerzői alkotás. A pályá megtervezése során nem csak egy pályáiv kialakítása volt lehetséges, a többféle lehetséges mód közül pedig a tervezők határozták meg a programtervben szereplő végleges változatot. Bár a szakmai biztonsági előírások a pályá tervezését bizonyos mértékben, szükségszerűen valóban determinálták, ezek ösz-

¹⁶ SZJSZT 27/01, p. 2. „Ezek (a kötöttségek) a következők lehetnek:

- a szakértőnek feltett kérdések,
- a műfajhoz tartozó kötelező megfigyelés,
- a megfigyelés eredményének tényszerű rögzítése, azaz a ténymegállapítás,
- a források (pl. alapul szolgáló iratok) ismertetésének kötelező, kötött jellege,
- a kérdésekre adandó konkrét, összefoglalt válaszok követelménye,
- a műfaj által diktált tömörség,
- átfogóan nézve pedig a szakértői stílus, ezen belül pl. az illető tudományág vagy szakma által kötelezően alkalmazott kifejezőmód, jelölések kötöttségei.”

szességében nem állítottak olyan korlátozást a tervezők elé, amelyek miatt az elkészült pályarajz pusztán egy egyszerű, szellemi alkotótevékenység híján készült teljesítménynek minősülhetne.

A pályarajz kialakítása önálló tervezői döntések sorozatát igényelte, ezért annak egyedisége, eredetisége és ebből következően azon a szerzői jogi védelem fennállása egyértelműen megálapítható.”

A nyomvonaltervek esetében a műszaki, jogi kötöttségek a gokartpálya tervezéséhez nyilvánvalóan hasonlóak. Az eljáró tanács először a jogszabályi, majd a rendelkezésére bocsátott kötelező műszaki előírásokban megjelenő kötöttségeket vizsgálta meg a K/10, a K/2 és a K/3 melléklet alapján.

Ezek a jogszabályok és műszaki előírások tartalmazznak:

- kötelezően betartandó elemeket (pl.: alkalmazható útburkolati jelek színe, formája és mérete),
- kötelezően betartandó alsó és/vagy felső korlátokat (pl.. minimális körívsugár, maximális emelkedő),
- valamint ajánlásokat.

Az első körbe tartozó elemek tekintetében a tervezőnek nincs mérlegelési lehetősége (az a lehetőség, hogy adott esetben kérhet/kaphat szabvány alóli felmentést, figyelmen kívül hagyható). Ez azt eredményezi, hogy például egy csomópont helyszínrajzát, annak forgalomtechnikai, felfestési terve elkészítésének igényével több tervező is megkaphatja, az eredmény szempontjából nem lehet eltérés az elkészült tervek között, mert minden tervezőnek ugyanazokat az elemeket kell alkalmaznia, rögzített távolságokat kell betartania. Így tehát vannak olyan tervezési részek és elemek, amelyek esetében kizárt az egyéni-eredeti jelleg. Látni kell azonban, hogy ilyen tervezési tevékenység csak valamilyen, már kész műre nézve végezhető. Tehát egy új létesítmény tervezése során is előbb egyedi tervezési eljárással kell elkészíteni a csomópont helyszínrajzát ahhoz, hogy azon a kötelezően betartandó elemek elhelyezhetők, alkalmazhatók legyenek.

A második csoportba tartozó elvárások korlátozzák a tervezőt, de egyedi elgondolásainak lehetőségét, önállóságát semmiképpen nem vonják el. Erre példát az egyetemi képzés gyakorlata ad. A hallgatók – amikor először találkoznak ezzel a tervezési gyakorlattal – évről évre ugyanazokat a tervezési alaptérképeket kapják meg, és lényegében azonos módon történik a tervezéssel kapcsolatosan betartandó szabályokra, korlátokra vonatkozó ismeretek átadása is. Az elkészült feladatok ennek ellenére eltérőek, egyediek lesznek. Csak abban az esetben lesz két feladat megoldása azonos, ha az másolás eredménye. Éppen ez a tény teszi lehetővé a hallgató munkájának egyfajta ellenőrzését is.

Azt is érdemes vizsgálni, hogy rendelkezik-e egyéni-eredeti jelleggel egy terv abban az esetben, ha minden részletében csak a korlátok szélső határának megfelelő tervezési elemeket tartalmaz. Az eljáró tanács véleménye szerint igen, mert az előírás korlátai között a tervező szabadon dönt az általa alkalmazott paraméter betartásának módjáról, döntésének egyik lehetősége a szélsőértékek teljes kihasználása. Ez abban az esetben is így van, ha ilyen

utasítást kap a megrendelőtől. Ez alól csak az jelent kivételt, ha a megrendelő az elkészítendő terv összes paraméterét rögzíti, amit viszont csak úgy tud megtenni, ha már egy megtervezett változat a rendelkezésére áll. Ezen értelmezés szerint az képzelhető el, hogy egy kiviteli terv mindazon részletei tekintetében, amit már az engedélyezési terv tartalmazott, illetve amelyekre nézve rögzített paraméter szerint kell tervezni, adott esetben nem minősül egyéni-eredeti alkotásnak.

Az ajánlások egyértelműen nem zárják ki a tervezői alkotói játékteret.

Figyelman kívül hagyta tehát az eljáró tanács azokat a jogi kööttségeket, amelyek az út létesítésére („átalakítására”) vonatkozó olyan jogszabályokban öltenek testet, amelyeknek tartalma pusztán annyi, hogy az út honnan hova vezessen, az milyen típusú, milyen hosszú legyen, és hány sávból álljon. Ilyen például a Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről 2003. évi CXXVIII. törvény 1. sz. Melléklete, amelyből egy példa: „M6 M0-Érdi tető között [típusa]: Autópálya [sávok száma]: 2x2 [út hossza km-ben]:8”.

Hasonló, az Éptv. szerinti, jogszabályi formát (önkormányzati rendelet, illetve határozat) igénylő településrendezési eszközök¹⁷ közé tartoznak az elsősorban „szöveges” eszközök (településfejlesztési koncepció, településrendezési terv és a szabályozási keretterv ilyen részei). A rajzjelleg miatt kissé erősebb jellegű kööttséget jelentenek a szabályozási tervek.¹⁸

E jogszabályok csupán olyan paramétereket jelentenek, mint egy szakirodalmi mű megrendelése esetén a téma/tárgy különböző részletességű meghatározása, és nyilvánvalóan csak jelentéktelen mértékben érintik a tervező alkotói szabadságát az egyes nyomvonalvezetési megoldások kidolgozásában.

¹⁷ Éptv. 2. § E törvény alkalmazásában:

20. Szabályozási terv: az a településrendezési terv, amely a település közigazgatási területének felhasználásával és beépítésével, továbbá a környezet természeti, táji és épített értékeinek védelmével kapcsolatos sajátos helyi követelményeket, jogokat és kötelezettségeket megállapító építési előírásokat térképen, rajz formájában ábrázolja.

28. Településrendezési terv: a településszerkezeti terv, a szabályozási keretterv és a szabályozási terv.

7. § (3) A településrendezési eszközei:

a) a településfejlesztési koncepció, amelyet a települési önkormányzat képviselő-testülete határozattal állapít meg (2. § 27. pont);

b) a településszerkezeti terv, amelyet az önkormányzati településfejlesztési döntés figyelembevételével a települési önkormányzat képviselő-testülete dolgoztat ki, és határozattal állapít meg (2. § 28. pont);

c) a helyi építési szabályzat és a szabályozási terv, amelyet a településszerkezeti terv alapján a települési önkormányzat képviselő-testülete dolgoztat ki, és rendelettel állapít meg (2. § 11. és 20. pont).

(9) A megállapított helyi építési szabályzatban és a jóváhagyott szabályozási tervben foglaltakat az érintett közigazgatási szerveknek a hatáskörüket érintő ügyekben eljárásaik során érvényesíteniük kell. Az (1)–(9) bekezdésben foglalt rendelkezéseket a (10) bekezdésben foglalt kivételekkel a településrendezési eszköz módosítása esetén is alkalmazni kell.

¹⁸ Éptv. 20. § 2. § E törvény alkalmazásában:

20. Szabályozási terv: az a településrendezési terv, amely a település közigazgatási területének felhasználásával és beépítésével, továbbá a környezet természeti, táji és épített értékeinek védelmével kapcsolatos sajátos helyi követelményeket, jogokat és kötelezettségeket megállapító építési előírásokat térképen, rajz formájában ábrázolja.

A Közlektv. 11. § (2) bekezdése meghatározza az úttervezés szempontjait, de alkotói korlátozást alig jelent.¹⁹

Ugyanílyen megállapítást kell tenni az Éptv.-re is.²⁰ Érdemes itt a 36. § (1) bekezdés *h*) pontját kiemelni: az építési engedély megadásának egyik feltétele, hogy „*a tervező nyilat-*

¹⁹ Közlektv. 11. § (1) Az utakat úgy kell fejleszteni, hogy a közutak (országos közutak, helyi közutak) és a közforgalom elől el nem zárt magánutak összefüggő rendszert alkossanak.

(2) A közutak térségi hálózatának tervezése során – a közutak nyomvonalának kijelölésénél, az útkategória és keresztmetszeti megoldás kiválasztásánál, valamint a megvalósítás időbeli ütemezésénél – a következő gazdasági, társadalmi és környezeti szempontokat és hatásokat kell együttesen értékelni, és figyelembe venni:

- a) a létesítés, a felújítás, az üzemeltetés és a használat közvetlen társadalmi költsége,
- b) a közlekedés-biztonsági szempontból várható hatások,
- c) a települési környezetre gyakorolt hatások,
- d) a természeti és kulturális örökségi értékekre, természeti területekre, tájakra és Natura 2000 területekre, valamint a természeti erőforrásokra, különösen a termőföldre gyakorolt hatások és kockázatok,
- e) az elérhetőség-javulásból fakadó térségi gazdaságélénkítő hatás,
- f) nemzetközi együttműködés elősegítése,
- g) a hátrányos térségek, települések felzárkóztatásának célja,
- h) az országos, regionális, kiemelt térségi, megyei, valamint helyi területfejlesztési és -rendezési célok,
- i) a közúthálózat-fejlesztéssel szorosan összefüggő egyéb sajátos szempontok, különös tekintettel a honvédelmi, idegenforgalmi és vidékfejlesztési szempontokra.

²⁰ Éptv. 3. § (1) Az épített környezet alakítását és védelmét:

- a) a jogszabályokkal összhangban álló településrendezési és építészeti-műszaki tervek alapján,
  - b) a jogszabályokban előírt építészeti, műszaki, biztonsági, egészségügyi, rendeltetési és használati, továbbá környezet- és természetvédelmi követelményekkel összhangban,
  - c) a humánus környezetre és az esztétikus kialakításra tekintettel, valamint
  - d) a résztvevők együttműködésével
- kell megvalósítani.

5. § A miniszter és a tervtanácsok feladatai, a 31. § (1) (2) és (4) bekezdése szól az építmény elhelyezése, bővítése stb. során biztosítandó szempontokról. A leginkább „korlátozó szabályt az (5) bekezdés tartalmazza: „Mind az építmény elhelyezése, mind pedig a külső megjelenését befolyásoló kialakítása, átalakítása, bővítése, felújítása, helyreállítása során különös figyelmet kell fordítani a táj- és településképp, a beépítési vagy az építészeti jellegzetesség és látvány, a helyi jelleg védelmére, az épített örökség védett értékeinek érvényesülésére.” A 36. § tartalmazza az építési engedély megadásának feltételeit, ezek közül az (1) bekezdés *c*) pontját érdemes idézni az eljáró tanács véleményének alátámasztására: ... a tervezett építmény vagy építészeti-műszaki megoldás megfelel

- ca) a 31. § (2)–(5) bekezdésében előírt követelményeknek,
  - cb) az általános érvényű szakmai és a jogszabályokban meghatározott követelményeknek,
  - cc) az egyes építményekre, területekre védettséget elrendelő jogszabályoknak és az előzetes hatósági eljárásokban előírt követelményeknek,
  - cd) az építészeti minőség és értékvédelem jogszabályban meghatározott szempontjainak, valamint
  - d) az építmény megépítése, rendeltetése, használata, fenntartása nem okoz a környezetében olyan káros hatást, amely
  - da) a terület rendeltetésének megfelelő és jogszabályban meghatározott mértéket meghaladná,
  - db) az állékonyságot, az életet és egészséget, a köz- és vagyónbiztonságot veszélyeztetné,
  - e) az építmény rendeltetészerű és biztonságos használhatóságához szükséges
  - ea) járulékos építmények (közművek, utak, burkolatok, parkolók stb.), illetőleg
  - eb) közlekedési hálózathoz való csatlakozás, valamint
  - ec) a közmű- és energiaellátás
- a használatbavételi engedély megkéréséig biztosítható, illetve a használatbavételi engedélyezéskor rendelkezésre áll.

kozott arról, hogy az általa elkészített építészeti-műszaki tervdokumentáció jogszabályokban meghatározott alapvető követelmények teljesítését biztosító nemzeti szabványokkal azonos vagy azokkal egyenértékű műszaki megoldást tartalmaz ...”.

Ez pedig annyit jelent, hogy a tervező szabadsága a szabványtól való eltérésre is kiterjed, ha igazolja, hogy megoldása azzal egyenértékű.

A Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről szóló 2003. évi CXXVIII. törvény fent nem említett egyéb rendelkezései szerzői jogi szempontból csak a nyomvonaltervek hivatalos irati funkciójáról szóló rendelkezéseket tartalmaznak, a tervek tartalmát nem szabályozzák.

Az alacsonyabb szintű jogszabályok közül az utak forgalomszabályozásáról és a közúti jelzések elhelyezéséről szóló 20/1984. (XII. 21.) KM rendelet és az útburkolati jelek tervezési és létesítési előírásairól szóló 11/2001. (III. 13.) KöViM rendelet értelemszerűen tartalmaz közlekedésbiztonsági szempontú kötöttséget, de az út vonalvezetésének tervezésében ez nem zárja ki az alkotói, egyéni-eredeti jellegű választást.

Külön kell említeni az állami tulajdonba tartozó országos közlekedési hálózattal, valamint az országos közlekedési hálózat fejlesztésével összefüggő egyes feladatok ellátásáról, továbbá a közlekedési hálózat finanszírozási célokat szolgáló egyes fejezeti kezelésű előirányzatok felhasználásának szabályairól szóló 8/2008. (III. 18.) GKM rendeletet, amelynek 10. § (4) bekezdés *b*) pontja rendelkezik arról, hogy „*a műszaki szabályozási feladatokat a KKK (=Közlekedési Koordinációs Központ) a miniszter által kijelölt szakmai szervezet bevonásával látja el, amely feladat végrehajtása során a kiadásra kerülő ütiügyi műszaki előírásokat a Magyar Közlöny mellékleteként megjelenő Hivatalos Értesítőben közzé kell tenni.*”

Ez annyit jelenthet, hogy a közúti tervezési szabályokat tartalmazó ütiügyi műszaki előírások (a továbbiakban: KTSZ) szerzői jogi szempontból „jogszabállyal?” kötelezővé tett szabványnak minősülnek. A KTSZ közzétételére a 3/2009. (V. 8.) KHEM tájékoztatóval (HÉ 2009. 22.) került sor. A tájékoztató tartalmazza, hogy „*az új ütiügyi műszaki előírások az országos és helyi közutak, valamint a közforgalom elől el nem zárt magánutak területén is érvényesítendő szempontokat tartalmaznak. Az ütiügyi műszaki előírások alkalmazása az országos közutak ... tervezési feladatok végzése során – a megrendelők és a vállalkozók számára ... kötelező. Az ütiügyi műszaki előírások alkalmazása a helyi közutak, továbbá a közforgalom elől el nem zárt magánutak tekintetében ajánlott és indokolt.*”

Az eljáró tanács kénytelen megjegyezni, hogy a tájékoztató a jogalkotásról szóló törvény alapján nem jogforrás, és kötelező magatartási szabályt nem tartalmazhat, csak „*olyan tényeket és adatokat, amelyek ismerete kötelező*”.²¹ Azt sem tudja az eljáró tanács szó nélkül

²¹ 1987. évi XI. törvény a jogalkotásról

[Jogi iránymutatás]

55. § (1) A miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője irányelvet és tájékoztatót adhat ki.

(3) A tájékoztató olyan tényt és adatot közöl, amelyet a jogszabály végrehajtásáért felelős szervnek a feladata teljesítéséhez ismernie kell.

(4) Az irányelv és a tájékoztató az azt kiadó szerv hivatalos lapjában közzétehető.

hagyni, hogy a tájékoztatóval kötelezővé tett és kihirdetett KTSZ-t a hivatalos lap melléklete nem közli, hanem azt külön meg kell vásárolni. Ilyen körülmények között alkotmányosan is aggályos a KTSZ kötelező jellegének elismerhetősége.

Szerzői jogi szempontból vizsgálva a KTSZ-t a kétségesen kötelező jelleg azt jelenti, hogy még abban az esetben is, ha a KTSZ az útnyomvonal-tervezési tevékenységre nézve alkotói szabadságot jelentősen korlátozó vagy kizáró magatartási szabályt tartalmazna, azt – elvileg – nem lehetne olyannak tekinteni, mint amelytől nem lehet eltérni. (Az más kérdés, hogy a gyakorlatban – elsősorban az engedélyezési rezsím miatt – nem valósulhat meg olyan út, amely nem veszi figyelembe a KTSZ-t.) Ez pedig a tervező alkotói szabadsága szempontjából mégis csak külső korlátot jelent.

Az eljáró tanács megvizsgálta a KTSZ általános előírásait (1. fejezet), és ezek közül elsősorban a vonalvezetésre vonatkozó előírásokat (1.6.), ugyanis a felek között elsősorban abban van vita, hogy a vonalvezetés lehet-e egyéni-eredeti jellegű.

A KTSZ tartalmaz jelentős kötöttségeket, de általában nem zárja ki a többféle megoldást.

A KTSZ szerinti főbb vonalvezetési kötöttségek:

- i)* közúthálózat-fejlesztési és területrendezési tervek,
- ii)* gazdasági, társadalmi és környezeti szempontok előírt vizsgálata,
- iii)* az adott domborzati, táji adottságok és egyéb kötöttségek (!),
- iv)* vonalvezetési paraméterek,
- v)* térbeli vonalvezetési szabályok,
- vi)* az út tájalakító szerepének mérlegelése,
- vii)* a járművezető számára legalább az út osztályba sorolása és a megállási és előzési követelményekhez igazodó, folyamatosan egyértelmű, tájba illő, esztétikus kép adása,
- viii)* egyenes, köríves és klotoid átmeneti íves helyszínrajzi vonalvezetés,
- ix)* emelkedő vagy eső hossz-szelvényi egyenesekből, és ezek törését lekerekítő elemekből (körív, parabola) álló vonalvezetés stb.

Hasonló mélységű közlekedésbiztonsági és műszaki szempontú kötöttségek találhatók egyéb KTSZ-előírásokban is (pl. a látótávolságok biztosításánál, a keresztszelvény kialakításánál, az útkorona elemei alakításánál). Meg kell jegyezni, hogy jelenleg nincs érvényes műszaki előírás a különbszintű csomópontok tervezésére, mert azt közvetlenül megjelenése előtt visszavonták. Ugyanakkor a KTSZ több helyen külön előírásra utal. Ebből következően a KTSZ nem szabályoz teljes körűen, ugyanakkor nincs érvényes másik előírás. Ha elfogadnánk, hogy a terv minden elemét jogszabály és műszaki előírás köti, ebből még az is levezethető lenne, hogy nem tervezhető különbszintű csomópont, holott ilyeneket terveznek és engedélyeznek.

Egyes esetekben található eltérést, többféle megoldást lehetővé nem tevő előírás, ilyen pl. a forgalmi sávok oldalesési mértéke.

Az önkormányzatok részére a Közutak Tervezési Szabályzatára vonatkozóan kiadott, tárcaközlönyben megjelent korábbi KHVM-tájékoztató²² a kötelező szabvány megszűnése és az új, nem jogszabályban közzétett szabvány megjelentetésére vonatkozóan azt tartalmazza, hogy a szabályzattól el lehet térni: *„Az abban szereplő előírásoktól eltérni csak részletes műszaki (nem gazdasági) indokolás alapján lehet, amelyben be kell bizonyítani, hogy a KTSZ-től eltérően tervezett megoldás műszaki, forgalombiztonsági és várható élettartam szempontjából a KTSZ előírásainak megfelelően tervezett megoldással egyenértékű.”*

A fentiek alapján a szóban forgó szabályzatot sem tekinti az eljáró tanács olyan kötöttséget előíró „normának”, amely kizárná az alkotói választást.

A K/10 melléklet szerinti T. Zrt. Projekt szervezeti és működési kézikönyv nem jelent olyan közhatalmi normatív jogi-műszaki kötöttséget, amely az alkotói szabadság kizárására alkalmas. Az egyik szerződő fél Ptk. hatálya alá tartozó általános szerződési feltételeinek tekinthető, amely ahhoz képest kerülhet alkalmazásra, ahogy alkalmazását a tervezési szerződés, illetve ezt megelőzően a pályázati kiírás (közbeszerzési ajánlatkérés) előírja. Szerzői jogi értelemben a jövőben elkészítendő mű megrendelője (felhasználója) által meghatározott kikötésgyűjteménynek tekinthető, amely azonban nem zárja ki az alkotói választást.

A jogi-műszaki kötöttségek általános és az egyes források vizsgálata alapján az eljáró tanács az alábbi következtetésekre jutott.

Az eljáró tanács alkotói döntést eleve kizáró jogi kötöttséget a vizsgált jogszabályokban nem talált. A KTSZ-ben vannak az alkotói szabadságot kizáró és korlátozó előírások is. Általában nem lehet azonban kijelenteni, hogy a nyomvonaltervezés során ne jöhetnének létre a szerző saját szellemi alkotását jelentő egyéni-eredeti művek (műrészek). Az adott eset pedig csak az adott útszakasz adott környezetben való tervezése körében vizsgálható, ezért az alkotói választás jogi kizártsága a nyomvonaltervezés körében nem állapítható meg.

A vizsgált külföldi szerzői jogokat értékelő irodalom alátámasztja az eljáró tanács következtetéseit.

Az osztrák jogban: „Önmagában egy mértani forma kiválasztása nem elegendő szerzői jogi védelemhez.”²³ Az anyag, a fal- és üvegrészek tagolása, elosztása is eredményezheti mű létrehozását.²⁴

Ezzel szemben a bécsi repülőtér bizonyos terveit vizsgálva a bíróság az alkotói játéktér hiányát állapította meg.²⁵

²² Belügyi Közlöny, 1998, 1. sz.

²³ Walter: i. m. (13), p. 85. Rnr.156.

²⁴ „Auch die Auswahl und Zusammenstellung der Materialien, die Gestaltung der Oberflächenstruktur, die Gliederung und Verteilung von Mauer- und Glasteilen uva können zur Annahme eines originellen Bauwerks führen.” Walter: i. m. (13), 106. 193 Rnr.

²⁵ „In seiner Entscheidung 04.09.2007 – „Flughafen Wien” hat der OGH einem technisch konstruktiven und zweckmäßigen Flughafen-Planungsprojekt mangels eines Gestaltungsspielraums keinen Schutz gewährt, wobei auch vom Fehlen eines „ästhetischen Gestalts” die Rede ist.” Walter: i. m. (13), 657. lj.

A német szerzői jogban épületek részei is lehetnek önállóan védettek (pl. a homlokzat). A „handwerklich” vagy rutinszerű alkotás eredményeként létrejött építmény nem védett.²⁶

Az épület tájba illesztése egyéni-eredeti alkotást eredményezhet.²⁷

Ami azonban műszaki-konstruktív szempontból szükséges vagy szokásos, nem fejez ki egyéni alkotást, így néhány jól sikerült híd vagy torony nem alkalmas a szerzői jogi védelemre. Sokkal inkább a műszaki konstruktív vagy a használati funkciók követelményét meghaladó teljesítmény szükséges a szerzői jogi védelem fennállásához.²⁸

A német jog is külön említi az építészeti alkotásokat egyrészt, és másrészt azok terveit a védelem lehetséges tárgyai között. A bírói gyakorlat a védelemképességhez szükséges egyéni-eredeti szintet műtípusonként nem egységesen ítéli meg. Az egyéni kialakításhoz szükséges szabad játéktér – ami a védelemképesség feltétele – egyes műtípusoknál a cél, a szokásos megoldások vagy műszaki követelmények miatt szűkebb, mint másoknál.²⁹

Ha az épület mint egyéni-eredeti alkotás védett, akkor ennek terve önmagában ezért védett mint az építészeti mű (elő)terve. Ez nem jelenti azt, hogy a terv önálló ábrázolásként is feltétlenül védett lenne. Ez a védelem az előbbihez kiegészítésként járulhat, ha maga az ábrázolási mód is egyéni-eredeti.³⁰ Egy olyan épület ábrázolása is védett lehet, amely épület szerzői jogilag nem védett. Itt nem az ábrázolt tárgy az irányadó, hanem az ábrázolás módjának egyéni-eredeti jellege.³¹ Ha például egy repülőtéri épülethez való igen eredeti és ötletes hozzáférési módot kézenfekvő, szokásos módon rajzolnak meg, a terv tekintetében nincs védelemképesség.³²

²⁶ Schricke: i. m. (15), p. 113. Rnr.150.

²⁷ „Die Anpassung von Bauwerken an ihre Umgebung und ihre Einfügung in die Landschaft kann Ausdruck individuellen Schaffens sein.” (BGH GRUR 1989, 416/417 – Bauaussenkante.) Schicker: i. m. (15), p. 114. §2 Rnr. 152.

²⁸ „Was technisch-konstruktiv notwendig oder üblich ist, ist nicht Ausdruck individuellen Schaffens; manche ästhetisch gelungene Brücken – oder Turmkonstruktion ist aus diesem Grunde nicht urheberrechtsfähig.” „Es müssen vielmehr besondere gestalterische Elemente vorliegen, die über das technisch-Konstruktiven oder vom Gebrauchszweck her vorgegebene oder Übliche hinausgehen und die Individualität zum Ausdruck bringen (OLG Karlsruhe, GRUR, 1985, 534/535); Schicker: i. m. (15), §2 Rnr. 153.

²⁹ Thomas Dreier, Gernot Schulze: Urheberrechtssetz. Kommentar, Verlag Beck, 2004, p. 53. 2 § Rnr. 24, „Dieser Gestaltungsspielraum verengt sich bei solchen Werken, deren Formen durch vorgegebene Zwecke, übliche Gestaltungsmittel oder durch technische Zwänge vorgegeben sind. Dort ist eingehender darzulegen und zu prüfen, dass über solche Zwänge hinaus ein Gestaltungsspielraum besteht und dass hiervon auf individuelle Art Gebrauch gemacht worden ist.” p. 55. §2, Rnr. 33.

³⁰ GRUR, 1988, p. 533, 534 – Vorentwurf II.

³¹ BGHZ 18, 319, 322 – Bebauungsplan.

³² BGH GRUR 1979, 464, 465 – Flughafenterrassen. A hivatkozott esetek (28–30. lj.) a Dreier, Schulze: i. m. (29), (27 lj.) p. 99. §2, Rnr. 231. alatt található.

Hasonló véleményen van egy gyakorlatiasabb kézikönyv is.³³ „A szerzői jogi védelem szempontjából egyedül az építmény művészi kialakítása a mérvadó. A csak használati, művészi igény nélküli építmények nem védettek”.³⁴

A K/5 alatt csatolt, a német szerzői jogról adott vélemény sem tér el tartalmában az eljáró tanács rendelkezésére álló szakirodalomtól. Nem hív fel olyan szabályt, amely minden feltételtől függetlenül elismerné a műszaki alkotások szerzői jogi védelmét vagy a tervező továbbtervezési jogát, autópályatervekről nincs benne szó, nincsenek benne ilyen precedensek. A német tervezési szerződésekre vonatkozó szabály különösképpen irreleváns (VOB), mert a magyar jogban nem került sor a szerzői szerződési jog olyan átalakítására, mint a német szerzői jogban néhány évvel ezelőtt.

Az eljáró tanács összességében megállapítja, hogy a nyomvonaltervezés jogi-műszaki kötöttségei korlátozzák, de általában véve nem zárják ki a tervező egyéni-eredeti jellegű, alkotói választását az út nyomvonalvezetésének megtervezésében. Minél hosszabb a megtervezendő út, annál nagyobb a valószínűsége az alkotói szabadság egyéni-eredeti kitöltésének. Azt azonban, hogy adott esetben a tervező egyéni-eredeti alkotótevékenység útján létrehozott művel (azonosítható műrésszel) vagy típus-, rutin-, szabvány- vagy szolgai másolás útján alkalmazott megoldással tölti-e ki a rendelkezésére álló alkotói játékeret, csak az adott útnyomvonal(rész) terveinek részletes, szakértői vizsgálata alapján dönthető el. Amennyiben két tervező egymástól függetlenül képes a műszaki kötöttségeknek megfelelő, de egyes részletekben eltérő eredményre jutni, és az eltérés az alkotói szabadságfok kihasználásának eredménye, akkor alappal nem állítható, hogy az úttervezést műszakilag olyan mértékben determinálják a jogi-műszaki kötöttségek, hogy a nyomvonalterv nem lehet szerzői mű.

(A helyzet hasonló ahhoz, mint egy szoftver megalkotásánál, ahol a rutin, a másolt és az egyéni-eredeti jellegű műrészek kombinációja eredménye lehet a kész mű, azzal a különbséggel, hogy a szoftver esetében lehet kevesebb a „protokoll” (=szabvány), és több a jogosult által közkincsbe bocsátott, és ezért szabadon felhasználható mű/műrész.)

A fenti válasz fölöslegessé teszi a tájépítészeti- és térképészeti alkotás-jelleg kérdésében történő elkülönített állásfoglalást. Ami a tájépítészeti alkotás-jelleget illeti: ha a nyomvonalterv vagy annak része lehet mű, akkor annak a térben érzékelhető „többszörözése” is osztja a tervek sorsát. Az viszont az eljáró tanács szerint logikailag kizárt, hogy abban az esetben, ha egy adott nyomvonalterv nem minősül műnek, mert készítése során egyáltalán nem alkalmaztak egyéni-eredeti alkotáselemeket, a megvalósított út nyomvonala szerzői műnek minősüljön pl. esztétikus tájba illeszkedése okán (ha a K/8, K/9 alatti nyomvonalak terve nem mű, pusztán az útnyomvonal látható képe nem válik művé). Az esztétikai megítélés ugyanis közömbös a műjelleg megállapíthatósága szempontjából. Ha a megvalósult nyomvonal – egyéni-eredeti jelleggel bíró vezetése okán – mű, az csak a tervek műminősége következménye lehet. Az engedélyezés és kivitelezés során az eljáró tanács véleménye szerint

³³ Artur-Azel Wandtke, Winfried Bullinger: *Praxiskommentar zum Urheberrecht*. Verlag C.H. Beck, 2004.

³⁴ Wandtke-Bullinger: i. m. (33), p. 28. § 2, Rnr. 105

nem képzelhetőek el olyan mértékű és jellegű változtatások, amelyek a kész út nyomvonalára műminőségéhez vezetnének anélkül, hogy a terv egyéni-eredeti jelleggel rendelkezne.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy ha a tájépítészet, tájalakítás szempontjából az út mint építmény megvalósult nyomvonalának tájépítészeti képét összehasonlítjuk az épület mint másik fajta építmény homlokzati képével, nyilvánvalónak látszik, hogy az épülethomlokzat tervezése általában nagyobb alkotói játékteret nyújt, mint az út nyomvonalának tervezése (az épület funkciója az állítás helyességét korlátozhatja). Emellett a tájalakítás emberi érzékelése is eltérő utak és épületek esetében. Utak esetében csak megfelelő távolságból, felülnézetből érzékelhető az építmény tájbeli elhelyezkedése, az út használata során csak igen korlátozottan, míg épület esetében előlnézetből könnyen érzékelhető a tájalakító jelleg.

A térképészeti alkotás-jelleg kérdésében is azonos a kiindulás. Ha a nyomvonalterv nem mű, „származékos” műminősége nem állapítható meg. A következő megállapítások azonban már eltérnek a tájépítészeti alkotás-jelleg körében tett megállapításoktól. A megvalósított út nyomvonalrajza a térképészeti alkotás mint összetett szerzői mű esetlegesen szerzői jogi védelem alatt álló „anyaga”, csakúgy, mint – jogvédelem nélkül – például akár egy szabályozatlan folyó vagy természetes partvonalú tó. A művet azonban a térképészeti mű céljára átdolgozzák. A térképészeti lépték (arányos kicsinyítés) alkalmazása során elvesz(het)nek, érzékelhetetlenné vál(hat)nak a nyomvonalvezetés esetleges egyéni-eredeti jellegzetességei, csak úgy, mint a honlapokon az úgynevezett thumbnaillé (bélyegkép) kicsinyített vizuális alkotások esetében. E kérdés további vizsgálata azonban nem tartozik az ügyszökhöz. (Abszurd eredményre vezetne, ha egy út tervezője szerzői joga alapján megtilthatná vagy engedélyhez köthetné, hogy a terve alapján készült utat egy térkép feltüntesse.)

A hivatalos irati funkcióhoz

A rész kérdés a következő: ha a fenti két rész kérdésre adott válasz szerint a szerzői jogi védelem elvileg fennállhat, meg kell vizsgálni, hogy a hivatalos irati funkció [Sztj. 1. § (4) bekezdés] a védelmet nem zárja-e ki.

A válasz

Az Sztj. 1. § (4) bekezdése alapján „nem tartoznak e törvény védelme alá a jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések.”

Az Sztj. ún. „Nagykommentárja” szerint³⁵: „A hivatalos iratok körébe az iratot kibocsátón kívüli címzetteknek szóló iratok és az ezek előkészítésére szolgáló ügyiratok tartoznak. A mű

³⁵ Sztj. Nagykommentár, Complex + Jogtár részadatbázisa, az 1. § (4) bekezdéséhez fűzött magyarázat; szerkesztette: Gyertyánfy Péter, könyv alakban: Complex Kiadó, 2006.

funkcionális, ügyiratként való felhasználási célja, létrejöttének sajátos mechanizmusa, nem egy esetben kollektív döntés és tevékenység alapján történő keletkezése, és főként a megismeréséhez, terjesztéséhez fűződő közérdeknek a szerző kizárólagos jogban megtestesülő magánérdekét meghaladó súlya indokolja a kizárást. ... A szerzői jogi védelem kizárásának a feltétele a közérdekű, kifelé ható felhasználási mód, ezért ha egy, a kizárás körébe eső művet nem külső célú ügyiratként használnak fel, a védelem fennáll.

... Egy ügyben felhasználni kívánt szakvélemény funkciója kizárja a szerzői jogvédelmet a szakvélemény rendeltetészerű felhasználása körében (SZJSZT 27/01). Ha ugyanezt a szakvéleményt az eljáráson kívül szerzője szakfolyóiratban közzéteszi (a közzététel esetleges nem szerzői jogi akadályaitól most eltekintve), a szakvélemény tudományos műnek minősül.

Ugyancsak hiába tükröz magas szellemi színvonalat, és mutat egyéni, eredeti jelleget egy jogszabálytervezet, jogszabály vagy bírósági/hatósági határozat, e funkciójában nem részesül szerzői jogvédelemben, és közlése előtt szerzői jogi akadály nem áll. [Pl.: bankjegyek, pénzérmekek képeinek a hivatalos lapban történő közzététele során nem valósít meg szerzői jogi felhasználást, mert a hivatalos irat funkciója kivételt jelent a szerzői jogi védelem alól (SZJSZT 09/01.)] Hasonlóan foglalt állást az SZJSZT a jogszabályok nem hivatalos fordításairól (SZJSZT 19/02).”

A hatályos Sztj. 1. § (4) bekezdése szemmel láthatólag csak a közhatalom birtokában kibocsátott normatív és egyedi aktusokat és az ezekhez kapcsolódó iratokat (ügyiratokat) tekinti hivatalos iratnak. Ez az állítás jól alátámasztható a korábban hatályos Sztj. szerinti hivatalos irat fogalommal való összehasonlítással.

Az Sztj. 2001. december 31. napjáig hatályos szövege (és a korábbi Sztj. is) hivatalos iratnak tekintette a „gazdálkodó szervezetek [Ptk. 685. § c) pont] és a gazdálkodó szervezetnek nem minősülő jogi személyek feladat-, illetve tevékenységi körében végzett ügyintéző tevékenység során keletkezett és bármely formában rögzített intézkedéseket, valamint azok tervezeteit”³⁶ is.

A módosítást egyébként a nem kötelező szabványok szerzői jogi védelmének bevezetése indokolta. Következménye az, hogy a „gazdálkodás” körében keletkezett iratok nem minősülnek hivatalos iratnak akkor sem, ha az irat egyébként normatív/egyedi aktus kibocsátására feljogosított szerv tevékenysége során keletkezik. Ha azonban a „gazdálkodás” körében keletkező irat jogszabály vagy egyedi aktus formáját ölti – értelemszerűen csak olyan jogi személy esetében, amely ilyen aktus kibocsátására fel van jogosítva – a hivatalos irati jelleg aggálytalanul megáll.

Ezt a megállapítást az útjogba „átírva” arra a következtetésre kell jutni, hogy mindegy, hogy egy jogalkotásra és egyedi aktus kibocsátására feljogosított szerv a közút (jövendő) tulajdonosaként vagy impérium birtokában, azaz hatósági tevékenység körében jár-e el a köz-

³⁶ Hatályon kívül helyezte a 2001. évi XLVIII. tv. 66. § d) pont.

út létesítésének elhatározása, megvalósítása vagy a közút további fejlesztése (útcsatlakozás, csomópont építése, továbbépítés stb.) során. Az e körben keletkezett jogszabályok, egyedi aktusok és ezek ügyiratai, ideértve a hivatalos iratot előkészítő és az abban foglalt egyedi vagy normatív döntést végrehajtó ügyiratokat is, hivatalos irati funkcióban állnak.

Ezzel szemben, ha egy szervezet (jogi személy) nem bocsáthat ki jogszabályt/egyedi aktust, iratai nem hivatalos iratok. Ezért a T. Zrt. döntéseit/kikötéseit tartalmazó iratok önmagukban soha nem minősülhetnek hivatalos iratnak. Ha azonban a T. Zrt. iratai egy, az előző bekezdésben említett hivatalos irat ügyiratává válnak, osztyák a hivatalos irati kivétel sorsát.

A fentieket alátámasztja a Közlektv. 8. § (1) bekezdésének a) pontja: „A közúti közlekedéssel összefüggő állami és önkormányzati feladatok: a közúti közlekedés tervezése, fejlesztése .... További indok a Közlektv. 29. § (1) bekezdése, amely T. Zrt.-t az országos közutak építetőjévé minősíti: „Az országos közutak építetője – a magántőke bevonásával megvalósuló utak kivételével – a Magyar Állam kizárólagos tulajdonában lévő, az országos közúthálózat fejlesztési és építetői feladatainak ellátásáért felelős, részvénytársasági formában működő gazdasági társaság, a T. Zrt.).

A 33. § (1) bekezdésének b) pontja szerint az építető a magyar állam javára és nevében jár el. A (2) bekezdés alapján az építető a beruházás előkészítéseként teljes körűen elkészíteti a szükséges terveket, tanulmányokat. Az építetőre a gyorsforgalmi utak közérdekűségéről és fejlesztéséről szóló jogszabály rendelkezései is irányadóak.

Jó példa még a hivatalos irati jellegre a 32. § (3) bekezdése: „Ha a [az utak] forgalmi jellege (az út jelentősége, forgalmi terhelése és a forgalom összetétele) megváltozik, a ... közlekedési hatóság országos közút esetén a vagyonekezelő, helyi közút és magánút esetén a tulajdonos kérelmére a vonatkozó elfogadott terület-, illetve településrendezési eszközök szükség szerinti módosítását követően az országos közút helyi közúttá vagy magánúttá, a helyi közút országos közúttá vagy magánúttá, a magánút helyi közúttá vagy országos közúttá minősítéséről határozatot hoz.”

A 39. § (2) bekezdése szerint útcsatlakozás létesítését hatósági döntés engedélyezi, sőt, a közút(vagyon) kezelője hozzájárulásának megtagadása esetén is azt hatósági döntés pótolhatja, és a hozzájárulás szerinti feltételektől is eltérhet a hatóság határozata.

A Magyar Köztársaság gyorsforgalmi közúthálózatának közérdekűségéről és fejlesztéséről szóló 2003. évi CXXVIII. törvény 2. § alapján a gyorsforgalmi utakra eltérő (kiegészítő) szabályokat kell alkalmazni.

A hivatalos irati jelleg szempontjából döntő az O. Zrt. által a K/3 melléklet szerint is lényegesnek tartott 5. § (1) és (2) bekezdése, amely szerint „a gyorsforgalmi út tervezése és építése – a jogszabályban meghatározott, hatályos területrendezési tervekkel összhangban – a miniszter kezdeményezése alapján indul meg. A miniszter rendelkezésére az építető közbeszerzési eljárás keretében kiválasztja a tervezőt és elkészíteti az útépités lehetséges nyomvonalváltozatait magába foglaló műszaki tanulmányt, továbbá összeállíttatja az előzetes vizsgálati eljáráshoz – külön jogszabály szerint – szükséges dokumentációt (a továbbiakban: vizsgálati dokumentáció) és a területrendezési tervtanulmány dokumentációját.”

A miniszteri rendelkezéstől (egyedi aktus) kezdve (amely egyébként jelentős részben településrendezési eszközök végrehajtását szolgálja) az út megvalósításáig a nyomvonaltervek (tervdokumentáció értelemben) hivatalos iratokhoz tartozó ügyiratok. Emiatt az a kormányrendelet, amely a 6. § (1) bekezdése szerint a nyomvonalat rendeletben megállapítja,³⁷ már csak megerősíti, hogy az e rendelet végrehajtása körében keletkezett nyomvonaltervek is hivatalos irathoz tartozó ügyiratok az út tervezése és megvalósítása körében.

A rendelet – ahogy azt a (4) bekezdés tartalmazza – a környezeti hatásvizsgálat alapján módosulhat, vagy helyébe új rendelet léphet.

A hivatalos irati funkció meglétét más oldalról erősíti, hogy a rendelet szerinti nyomvonalal érintett területre szigorú tulajdoni és építési korlátozások vonatkoznak.³⁸

A szerzői műnek minősülő nyomvonaltervekre nézve a hivatkozott jogszabályi rendelkezések azzal a következménnyel járnak, hogy ha nyomvonaltervet alkotnak a leírt hivatalos irati funkcióba kerülés előtt, akkor a tervre nézve a szerzői jog gyakorolható a hivatalos irati funkcióba kerülésig, és a hivatalos irati funkció megszűnését követően (pl. az utat nem építik meg, a megfelelő jogszabályt hatályon kívül helyezik, a nyomvonaltervet elvetik). Amíg a hivatalos irati (azaz a hivatalos irathoz tartozó ügyirati) funkció fennáll, a szerzői jog nem gyakorolható. A szerzői jog gyakorlása is alá van azonban vetve természetesen az esetlegesen megkötött érvényes és hatályos felhasználási szerződésnek (függetlenül attól, hogy azt tervezési szerződésnek vagy másként nevezik-e a felek).

Figyelemmel arra, hogy a felek álláspontja a hivatalos irati funkció mibenlétéről jelentősen eltér (különösen: T. Zrt. – K/2/1, O. Zrt. – K/3, K/6), az eljáró tanács az alábbi kiegészítő megjegyzést teszi.

A fenti válaszról az O. Zrt. vagy bármely úttervező mérnök vagy úttervezési tevékenységet folytató vállalkozás első pillantásra úgy vélheti, hogy a hivatalos irati funkció fenti értelmezése kiüresíti az úttervek alkotóinak szerzői jogait, így a szerzői műminőség elismerése is hiábavaló.

³⁷ „A gyorsforgalmi útnak a vizsgálati dokumentáció és a területrendezési tervtanulmány alapján 1:10 000 méretarányú helyszínrajzon elfogadott és a gyorsforgalmi út számára legfeljebb két változatban kijelölt 500 méter szélességű területsávját (a továbbiakban: nyomvonal) a környezetvédelmi hatóságnak az előzetes környezetvédelmi eljárás során hozott határozatának közlésétől számított 60 napon belül a Kormányrendeletben állapítja meg.”

³⁸ 17. § (1) A Kormány által, a megvalósítandó gyorsforgalmi út számára rendelettel megállapított nyomvonalat tartalmazó dokumentációval (jóváhagyott tanulmányterv) – amely tartalmazza a tervezett csomópontokat, valamint jellemző hossz- és keresztmetszelvényeket is – vagy az építési engedéllyel rendelkező külterületi gyorsforgalmi út tengelyétől számított 250-250 méter széles területsáv beépítésre szánt területté – a külön jogszabályban megjelölt gazdasági terület kivételével – nem nyilvánítható. ...
(3) Az (1) bekezdésben megjelölt rendeletben megállapított nyomvonalal érintett területsávon – a rendelet hatálybalépésétől számított négy éven belül – tilos a terepviszonyokat megváltoztató munkát végezni. Ez a tilalom a megjelölt időtartamon belül az ingatlan vagy egy része állami tulajdonként való birtokba vételéig áll fenn.

A probléma azonban nem a minősítésben, hanem abban áll, hogy a nyomvonalterv olyan műszaki alkotás, amelynek felhasználhatósága (mind használati, mind szerzői jogi értelemben) erősen korlátozott. Ha például volna olyan kiállítás, netán verseny, ahol az útnyomvonalak terveit és a megvalósított utak képeit (vö. K/8, K/9) hasonlíthatja össze a közönség (és adott esetben zsűri), és a legesztétikusabb tájalakító tervek/nyomvonalak kerülnének értékelésre, a kiállítási jog és netán a gyűjteményben/könyvben való kiadás engedélyezésének joga aggálytalanul megilletné a terv (és a kép) alkotóit annak ellenére, hogy a tervek maguk hivatalos irati funkcióban vannak. Ez a jog csak ellenkező felhasználási szerződési kikötés esetén nem lenne gyakorolható. Valószínűleg azonban az ilyen, „nem hivatalos irati funkcióban” való felhasználás igen ritka lehet a nyomvonaltervek esetében.

Azt, hogy az ügy lényege a műtípusban rejlik, jól mutatja, ha a hivatalos irati funkció szempontjából összehasonlítást teszünk például egy új törvény előkészítése körében készített szakirodalmi/tudományos művekkel. A jogalkotási döntéstől (pl. kodifikációs bizottság felállítása) kezdve a megrendelt művek (tanulmányok) – a döntés mint hivatalos irat, és a majdani törvény mint másik hivatalos irat – ügyiratok. E funkcióban szerzőik nem gyakorolhatják szerzői jogait, írásaik, megoldási javaslataik minden korlátozás nélkül felhasználhatók, átdolgozhatók, azokból el lehet hagyni, azokhoz hozzá lehet tenni, azokat „tovább lehet folytatni” stb. E művek azonban ki is adhatók folyóiratcikként vagy szakkönyvben, lehívásra hozzáférhetővé tehetők megfelelő honlapokon stb. Ha a szerzőkkel kötött felhasználási szerződés eltérően nem rendelkezik, ez utóbbi felhasználásokra nézve a szerzők szerzői joga érintetlen marad.

Válasz a 2. kérdésre

A kérdés: Változtat-e az eset szerzői jogi megítélésén, ha a változatlan terveket vagy az eredeti tervező engedélye nélkül módosított terveket hatósági engedélyezési eljárás céljára használják fel, illetve ha az eljárásban benyújtott tervek az eredeti tervekhez képest az eredeti tervező engedélye nélkül módosításra kerültek?

A válasz részben adódik az első kérdés részkérdéseire adott válaszból. Mivel a nyomvonaltervek az út létesítésére vonatkozó döntéstől a megvalósításig hivatalos irati funkcióban vannak, ezért azokra nézve a szerzői jog nem gyakorolható. Ez azt is jelenti, hogy az eredeti tervek az eredeti tervező hozzájárulása nélkül módosíthatók az út megvalósításáig, ideértve az ahhoz szükséges valamennyi hatósági engedélyezési eljárást.

Ez nem jelenti azt, hogy tilos az olyan szerződési kikötés, amelynek alapján az eredeti tervező vállalja, a megrendelő (építető) pedig megrendeli az eredeti tervek valamennyi, a hatósági eljárásokban szükségessé váló módosítását. Ha a kikötött ellenérték fedezi ezt a tervezési tevékenységet, és az e tervezési tevékenység alapján esetlegesen keletkező újabb művek felhasználási jogának megszerzését is, és a megrendelő az ellenérték csökkentése mellett a szerződési kikötés ellenére sem veszi igénybe a tervező munkáját, akkor – figye-

lemmel arra, hogy az Sztj. erről a kérdéstről nem rendelkezik – az Sztj. 3. § utalása alapján a vállalkozási szerződés szabályai szerint kell az ilyen jogvitát rendezni.

Válasz a 3. kérdésre

A kérdés: Megállapítható-e a bírósági gyakorlatban valamilyen tendencia, illetve kialakult joggyakorlat az építészeti és műszaki létesítmények, illetve azok tervei más tervező általi megváltoztatása esetén, nevezetesen abban a kérdésben, hogy ha valamely építészeti, műszaki létesítményt, illetve annak tervét a tulajdonos megrendelő megbízásából valamely, az eredeti tervezőtől különböző tervezővel készítették el az eredeti tervhez képest megváltoztatott tartalommal, úgy a tulajdonos megrendelőnek (illetve a megbízásából eljáró tervezőnek) a tervek felhasználására, illetve megváltoztatására kell-e szerzői jogi szempontból engedélyt kérnie az eredeti tervezőtől, illetve van-e jogdíjigénye ilyen esetben az eredeti tervezőnek?

A kérdést az eljáró tanács az eredeti terv megvalósításával kapcsolatos engedélyezési eljáráson kívül eső továbbtervezési/áttervezési jogkérdésnek tekinti.

Ennek előkérdése, hogy a továbbtervezés/áttervezés eredménye szerzői jogi védelem alá tartozó terv/részterv legyen, ugyanis *„A szerzői műnek a szerző hozzájárulása nélküli megváltoztatása jogellenes. Ezzel szemben a szerzői mű átdolgozásáról akkor lehet beszélni, amikor a tevékenység következtében más eredeti, egyéni alkotás keletkezik.”*³⁹

Ha az eredeti terv átdolgozásáról van szó az előző bekezdés értelmében, akkor ahhoz szükséges az eredeti tervező engedélye.

A „tisztá” megoldás az, ha az eredeti terv tervezőjével kötött tervezési/felhasználási szerződésben az építető megszerzi a tervezőtől – annak kifejezett nyilatkozata alapján – az átdolgozás jogát, olyképpen, hogy az építető maga vagy harmadik személy útján átdolgoztathatja az eredeti tervet. Ezt fejezi ki igen pongyola és nem kellően világos megfogalmazással a BH2005. 143. számon közzétett döntés: *„I. Az építész – mint az építészeti alkotáson fennálló szerzői jog jogosultja – az építménnyel kapcsolatos szerzői jogai közül a felhasználás jogát átruházhatja, azaz a művön harmadik személynek kizárólagos felhasználói jogot engedélyezhet.”*

A legtöbb esetben azonban az átdolgozási engedély nem található meg a tervezési/felhasználási szerződésekben. Itt is utalni kell arra, hogy a bármely felhasználási módra területi és időbeli korlátozás nélkül adott felhasználási engedély nem terjed ki az átdolgozásra, mert azt csak kifejezett, tehát erre irányuló nyilatkozattal engedélyezheti a szerző.⁴⁰ (Vö.: K/7 melléklet 8. pont, amelyből e kikötés hiányzik, és a kifejezett kikötés hiánya miatt értelmezés útján sem lehet eljutni az átdolgozási jog engedélyezéséhez).

³⁹ BDT2006. 1300.

⁴⁰ Sztj. 47. § (1) bekezdés.

Megfelelő átdolgozási engedély hiányában az alábbi esetekben rendelkezhet az építetető (megrendelő) az átdolgozás jogával.

Ha az átdolgozás hivatalos irati funkcióban történik, például azért, mert új hivatalos irat rendelte el a már létező út fejlesztését (továbbépítését, ahhoz útkereszteződés, csomópont, új műtárgy létesítését stb.), akkor az eredeti tervek átdolgozása már úgy történik, hogy az eredeti tervek – mint az átdolgozás kiinduló pontjai – hivatalos iratot kiszolgáló ügyirati funkcióba kerülnek. Ilyen esetben tehát nem szükséges az eredeti tervező engedélye az átdolgozáshoz, és díjigénye sem áll fenn. Természetesen eltérő szerződési kikötés itt is lehetséges.

A második eset (ha eltekintünk a hivatalos irati funkciótól) a dologi jogi tulajdonjog és a szerzői vagyoni jog ütközésének eredménye. A funkcionális művek esetében a bírói és a szakértői gyakorlat is a dologi jogi tulajdonjog primátusát ismeri el, megfelelő fenntartással.

E körben elsődleges az elvi kérdést egyébként kellő differenciálás nélkül eldöntő EBH2005. 1201⁴¹ szám alatt közölt döntés, amely szerint *ha a tulajdonos rendeltetésszerű joggyakorlása során kívánja a funkcionális művet (épület) átépíteni, akkor ezt megteheti az eredeti tervező hozzájárulása nélkül.*

E döntés lényeges tartalma az eljáró tanács álláspontja szerint nem az, hogy nem létezik az eredeti terv tervezőjének átdolgozási joga, hanem az, hogy az eredeti tervező nem akadályozhatja meg a „rendeltetésszerű” átépítést azzal, hogy

- egyáltalán nem járul hozzá az eredeti tervek átdolgozásához,
- a hozzájárulását olyan feltételekhez köti, amelyek kikötése joggal való visszaélést jelent.

Ilyen lehet adott esetben az is, ha csak akkor adja meg a hozzájárulást, ha ő készítheti el az átdolgozáshoz szükséges terveket, noha e tervek mással kedvezőbb feltételekkel készíthetők el, vagy a tervezőt kötelezően pályázat (pl. közbeszerzés) útján kell kiválasztani stb.

Ha azonban az „átépítés” jogával a tulajdonos él vissza, akkor nem minősül joggal való visszaélésnek, ha a tervező nem adja hozzájárulását a terv átdolgozásához (az ügyben a tulajdonos eltért az építési engedélytől, és ehhez kívánta megszerezni a szerző hozzájárulását).⁴²

Sajátos esetkör a kiviteli tervnek az engedélyezési tervhez képest más tervezővel való elkészítése. Itt valójában nem átdolgozásról van szó, hiszen az engedélyezési terv éppen hogy a kivitelezés, a három dimenzióba helyezés megvalósítása céljára készült, és a kivitelezési terv csak az abban foglaltak műszakilag meghatározott módon való kifejtése, végrehajtása. Ezért bárkivel elkészíthető.

A SZJSZT gyakorlatában is több alkalommal szembekerült a dologi tulajdonjog és a szerzői jog ütközésével.

Az eljáró tanács egyetért az alábbiak szerinti szakértői gyakorlattal.

⁴¹ A tulajdonosi jogok rendeltetésszerű gyakorlása nem eredményezheti a tervezőnek az építményhez fűződő szerzői joga megsértését.

⁴² BDT2008. 1756, I. Nem minősül visszaélésszerű joggyakorlásnak, ha a szerző az építészeti alkotás mint szerzői jogi védelem alatt álló mű jogosulatlan megváltoztatása esetén az utólag kért hozzájárulását megtagadja. Ezért a szerző jognyilatkozata bírósági ítélettel nem pótolható.

A közelmúltban az 1/2006. sz. ügyben eljáró tanács arra a következtetésre jutott, hogy „a tulajdonos tulajdonjogból fakadó jogosultságaival – akár a szerző Szjt.-ben megfogalmazott személyhez fűződő jogát fogalmilag sértő módon is⁴³ – akkor élhet, ha az alkotás megváltoztatásához, vagy akár az épületben megtestesülő alkotás megsemmisítéséhez fűződő érdek mögött olyan szükségszerű (reális), magán- vagy társadalmi igény áll, amellyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetésellenes joggyakorlásnak minősülhet. Ezt a mérlegelést azonban esetenként kell elvégezni.”

Kifejezetten „továbbtervezési” problémával foglalkozott a SZJSZT a 06/07/01 sz. ügyben. Ebben előbb összefoglalta a legújabb szakértői gyakorlatot: „A legújabb szakértői gyakorlat részben építészeti tervdokumentációk összehasonlítása során (SZJSZT-11/2006), részben építészeti mű átépítésével kapcsolatos szakvéleményben (SZJSZT 1/2006) foglalkozott az építészeti tervművek jellegzetességeivel. Ez utóbbi szakvélemény töretlenül tartja a korábbi (SZJSZT-35/02., SZJSZT-02/01 sz. szakvélemények) azon megállapításait, amelyek az építészeti alkotások (és tervek) szerzői vagyoni és személyhez fűződő jogainak a fent írt sajátosságok okán fennálló szűkebb értelmezése mellett foglalnak állást.” Nem ismerte el a beépítési terv tervezőjének „továbbtervezési” jogát, azaz véleménye alapján a tulajdonos az eredeti tervezőtől különböző személyt is megbízhat a „továbbtervezéssel”.

Ugyanez a vélemény vizsgálta, hogy a német szerzői jogi szakirodalom hogyan vélekedik a tulajdonjog és a szerzői jog ütközéséről: „Az épület tulajdonosát megillető tulajdonjog és az építészeti alkotás (terv) szerzőjét megillető, a mű egységéhez fűződő jog ütközése során általában a tulajdonos tulajdonjoga megelőzi a szerző jogát, mert a művészi, esztétikai megformálás is a szándékolt használati célt (a funkciót) szolgálják. Az 'előjog' azonban csak akkor áll fenn, ha azt a tulajdonos indokolt gazdasági érdekei alátámasztják.” (A vélemény itt hivatkozta: Schricke: § 14, 17., 35., 36. széljegyszámokat.)

Összefoglalva: ha az eredeti nyomvonalterv átdolgozása hivatalos irathoz kötődik, akkor az eredeti terv ezen (új) hivatalos irat ügyiratává válik. Ilyenkor értelemszerűen az eredeti terv szerzője szerzői jogait nem gyakorolhatja. Ha a hivatalos irati funkció nem áll fenn, a tulajdonos (építtető) joga ütközik az eredeti terv szerzőjének jogával. Az ütközést alapvetően a dologi jog primátusa mellett a jog rendeltetészerű gyakorlása és a joggal való visszaélés összemérésével csak esetről esetre lehet feloldani.

Dr. Gyertyánfy Péter, a tanács elnöke
Dr. Faludi Gábor, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja
Dr. Ambrus Kálmán, külső szakértő

⁴³ A szerző integritási jogának sérelmént – figyelemmel arra, hogy erősen funkcionális művekről, útnyomvonaltervekről van szó, az eljáró tanács külön nem tárgyalta, de megjegyzi, hogy van erre nézve szakértői gyakorlat, pl. SZJSZT-35/02, SZJSZT-26/04, SZJSZT-14/06.

CÍM SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-21/09

Magánmegkeresés

A megkereső által feltett kérdések

1. Az „Egy boltkóros naplója” cím az Sztj. 1. §-a, illetve az Sztj. 4. § (2) bekezdése alapján szerzői jogi oltalom alatt áll-e?
2. Jogszabályt sértett-e a P. Kft. azzal, hogy a fenti címet felhasználási jog megszerzése nélkül használta fel?
3. Felhasználási díj illeti-e meg az Ű. Könyvkiadó Kft.-t a P. Kft-től?

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Előzetes megállapítás

Az eljáró tanács mindenekelőtt rögzíti, hogy a szakértői vélemény kialakítása során kizárólag a megkeresés és az ahhoz csatolt kilenc melléklet alapján alakította ki a szakvéleményét, nem ismerve az ügy összes körülményét, így többek között a különböző érintett magyarországi kiadók és a külföldi jogtulajdonos között létrejött megállapodásokat, mint ahogyan az sem ismeretes, hogy a megkereső a P. Kft.-vel folytatott teljes levelezését rendelkezésre bocsátotta-e (pl. R. A. esetleges válasza a 8. számú mellékletként csatolt email-re).

A konkrét kérdésekre adott válaszok

Ad 1. A szerzői jogi oltalom feltételeit a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban Sztj.) a következőképpen határozza meg:

„1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. ...

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélétől.”

Ez azt jelenti, hogy a szerzői jogi védelemnek a mű „egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs, és nem is lehet. Nem függhet tehát mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélétől” [miniszteri indokolás az 1–9. §-

hoz, 1. § (3) bekezdés]. Az Sztj. 1. § (2) bekezdésében szereplő felsorolás példálózó jellegű, a szerzői jogi védelemnek tehát az sem feltétele, hogy az egyéni, eredeti alkotás az *a)*–*o)* pont valamelyike alá besorolható legyen.

Az Sztj. 16. § (2) bekezdése, miszerint a szerző engedélye szükséges a mű sajátos címének felhasználásához is, azonban végképp nem hagy semmi kétséget afelől, hogy a cím mint mű is lehet szerzői jog tárgya. Mivel azonban az egyéni, eredeti jelleg mint a szerzői jogi védelem feltétele a címek esetében is követelmény, ezért csak a sajátos cím állhat szerzői jogi védelem alatt.

Az Sztj. 4. § (2) bekezdése kimondja, hogy szerzői jogi védelem alatt áll többek között más szerző művének fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.

A fordításnál, miután „más szerző művének fordításáról” rendelkezik a törvény, származékos műről beszélünk, ami azt jelenti, hogy a fordításon csak akkor állhat fenn szerzői jogi védelem, ha az annak alapjául szolgáló mű szerzői műnek minősül.

A fenti esetben az eredeti cím „Confession of a Shopaholic”, míg ennek az R. A. általi magyar fordítása „Egy boltkóros naplója”. Az eljáró tanács álláspontja szerint az eredeti cím és annak fordítása is rendelkezik egyéni, eredeti jelleggel, tehát szerzői jogi védelem alatt áll. Az eredeti cím szellemesen utal az angol nyelvben elterjedt és ún. szóösszerántás lévén a XX. század második felében keletkezett „workaholic” kifejezésre, amely a munkamániasokat hivatott jellemezni. Ehhez képest a magyar fordító nem ezt a szövegkörnyezetet veszi alapul, hanem egy teljesen más szó, a holtkóros alapulvételével szóösszerántással alkot egy szintén találó kifejezést, ami a magyar nyelvben ugyanazt tudja kifejezni, mint az eredeti angol cím.

Ad 2. Az Sztj. 16. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szerző engedélye szükséges a mű sajátos címének felhasználásához is. Ugyanezen § (6) bekezdése kimondja, hogy jogosulatlan a felhasználás különösen akkor, ha „... az arra jogosult szerződéssel engedélyt nem ad”. Ennek alapján egyértelmű, hogy a megkeresés tárgyát képező címet harmadik személy csak a jogosulttól megszerzett felhasználási engedéllyel használhatja.

A 2. sz. mellékletként csatolt felhasználási szerződés nem tartalmaz kifejezett kikötést arra vonatkozóan, hogy az Ü. Könyvkiadó a megkeresés tárgyát képező cím felhasználására harmadik személyeknek jogosult lenne engedélyt adni. Az Sztj. 46. § (1) bekezdése értelmében az eljáró tanács álláspontja szerint a megkeresés tárgyát képező címnek az Ü. Könyvkiadón kívüli harmadik személyek általi felhasználásához, ideértve a könyvkiadást és a filmcímként történő felhasználást, R. A. szerző engedélye szükséges. A megkeresésből és a mellékletekből nem derül ki egyértelműen, hogy a P. Kft. rendelkezik-e R. A. engedélyével.

Az Sztj. 16. § (1) bekezdése értelmében a szerzőnek kizárólagos joga van a mű felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. A „minden egyes felhasználás engedélyezése” pont arra az esetre utal, amikor egy mű több formában (nyomatott, megfilmesítés,

színházi előadás) juthat el a közönséghez. „A szerzőnek minden egyes – önálló – felhasználási folyamatnál kizárólagos engedélyezési joga és díjazási igénye van”.⁴⁴

Ad 3. Az Sztj. 16. § (4) bekezdése főszabályként úgy rendelkezik, hogy a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás illeti meg. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le, amely jelen esetekben írásos formához van kötve.

Mind a P. Kft. általi könyvkiadás, mind pedig a filmcímként történő felhasználás után R. A. szerzőt jogdíj illeti meg.

Az eljáró tanács felhívja a figyelmet, hogy nem az Ü. Könyvkiadó Kft.-t illeti meg a jogdíj, hanem R. A. szerzőt, tekintettel arra, hogy a rendelkezésre álló dokumentumokból az állapítható meg, hogy az Ü. Könyvkiadó Kft. a megkeresés tárgyát képező címnek harmadik személyek általi felhasználása tekintetében engedélyezési joggal nem rendelkezik.

A P. Kft. által kiadott könyvek címeként történő felhasználás után a szerző jogdíjra a P. Kft.-től tarthat igényt, míg a filmcímként történő felhasználás után a film terjesztését, illetve nyilvános előadását végző szervezetektől.

A *nemo plus iuris* elve alapján a Z. Kft. filmforgalmazó nem szerzett felhasználási jogot a megkeresés tárgyát képező címen. A szerző tehát akkor sem támaszthat a P. Kft.-vel szemben díjigényt a filmcímként történő felhasználással kapcsolatban, ha a P. Kft. a 9. számú mellékletként csatolt engedélyben adott felhasználási jogosultság fejében díjazásban részesült (ez egyébként az engedélyből nem derül ki).

Dr. Sár Csaba, a tanács elnöke
Dr. Lendvai Zsófia, a tanács előadó tagja
Dr. Karsay Enikő, a tanács szavazó tagja

⁴⁴ A szerzői jogi törvény magyarázata, p. 99. Gyertyánfy Péter (szerk.) KJK-Kerszöv, Budapest, 2000.

FORDÍTÁS IDÉZÉSE, MEGVÁLTOZTATÁSA

SZJSZT-22/09

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A bíróság által feltett kérdések

1. A szakmai szokásoknak megfelelő-e az az eljárás, ha a fordító egy, már korábban megjelent műfordítás egy részét átvéve azon annyiban változtat, hogy az az általa fordított szövegkörnyezethez illeszkedjen?
2. Megfelel-e az idézés szabályainak az az eljárás, ha a safordítás egyes részeit – annak fordítója külön engedélye nélkül – megváltoztatva beleilleszti a saját maga által fordított szövegbe, azonban lábjegyzetben feltünteti a fordító nevét és a fordítás tényét?
3. A „módosítottam” kifejezés a szakmai szokásoknak megfelelő jelzése-e annak, hogy az idézett szövegrész részben megváltoztatásra került a fordító részéről anélkül, hogy ahhoz a fordító előzetes engedélyét kérte volna?

Az eljáró tanács válasza

Ad 1. Az eljáró tanács számára rendelkezésre álló adatok szerint valamely korábban megjelent műfordítás részletének más műbe, műfordításba való átvétele esetén nem teljesen ismeretlen eljárás, hogy azt az átvevő az általa fordított szöveg értelmének megfelelően, ahhoz igazodó módon csekély mértékben megváltoztassa. A kérdés teljes körű megválaszolásához azonban további szempontokra is fel kell hívni a figyelmet.

Egyrészt az a tény, hogy a gyakorlatban az átvett műfordításrészlet ilyen „funkcionális” megváltoztatására valóban előfordul példa, önmagában nem alapozza meg, hogy ezt az eljárást „szakmai szokásnak” tekinthessük. A fordítások készítői számos lehetőség közül választhatnak abban az esetben, ha a saját fordításuk alapjául szolgáló mű korábban már lefordított műrészleteket is tartalmaz. Ezek között az elsősorban alkalmazott, szakmailag széles körben elfogadott lehetőség, hogy e részletek tekintetében a korábbi fordítást (vagy fordításokat) használják, a fordító megjelölésével. Abban az esetben azonban, ha ez bármilyen okból nem célszerű (például, mint az a jelenlegi ügyben is felvetődött, az eredeti fordítás nem illeszkedik az átvevő mű gondolatmenetébe), a fordító egyéb megoldásokat is alkalmazhat. Ilyen megoldás lehet pl. hogy a fordító egy másik korábbi, esetleg saját fordítását használja fel (jelezve ugyanakkor, miért választotta ezt az egyébként általánosan használt eredeti fordítás helyett, pl. a gondolatmenet megfelelő illusztrálása végett), vagy hogy az eredeti fordításból átvett részletet értelmező, magyarázó megjegyzéssel látja el (pl. idézet

után hozzáfűzi, hogy „jelentése:” vagy „értsd:”). A fordító tehát semmilyen szempontból, így szakmai szempontból sincs a korábbi fordítás „kötelező” átvételéhez kötve.

A műfordításrészletek más művekbe történő átemelésének kérdése esetében másrészt figyelemmel kell lenni arra, hogy az a szerzői jogi jogszabályokkal, így elsősorban a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvénnyel (a továbbiakban: Sztj.) összhangban történjen, mivel azokat természetesen semmiféle „szakmai szokás” nem írhatja felül. Az átvétel módja e kérdésben különös jelentőséggel bír. A szabad felhasználás esetköreit meghaladó, engedélyköteles felhasználás esetében elsősorban maga a felhasználási engedély rendelkezhet az átvett részletek módosításának lehetőségéről. A szabad felhasználás e körben tipikus esetei, az idézés [Sztj. 34. § (1) bek.], illetve az átvétel [Sztj. 34. § (2) bek.] esetében az átvett fordításrészlet módosításának lehetősége különböző. Idézés során a szövegmódosítás lehetősége nem áll fenn (az idézetnek az eredetihez hűnek kell lennie, nem csupán gondolati szinten, hanem pontosan az eredeti kifejezőmód védelme által indokoltan szövegszerűségében is), míg átvétel esetében az Sztj. 50. §-a által meghatározott körben lehetséges a változtatás.

Az eljáró tanács ehhez kapcsolódóan jelzi, hogy bár a bíróság által feltett kérdés részlet átvételére vonatkozik, a per tárgyává tett részletek esetében nem beszélhetünk az Sztj. 34. § (2) bekezdése szerint átvételről. Egyrészt azért, mert jelen esetben nem „tudományos kutatás céljára történő átvételről” van szó (ami az átvétel szabályainak alkalmazásához az egyik feltétel lenne), másrészt pedig az átvevő mű üzletszerű hasznosításra került; ezáltal pedig az átvétel szabályai arra bizonyosan nem alkalmazhatóak. Ezen túlmenően is a részletek hosszúsága, irodalmi jellege stb., mind az eredetileg is idézésre irányuló szándékot támasztják alá.

Összességében elmondható, hogy a szakmai szokások a korábbi fordításokból történő idézés és átvétel során számos olyan megoldásra adnak lehetőséget, amely nem jár a szerzői jogi jogszabályok sérelmével.

Ad 2. Az 1. kérdésre adott válaszból is következően, az idézés törvényi szabályának nem felel meg az az eljárás, ha az idézett művet, fordítást az eredeti fordító engedélye nélkül megváltoztatják.

Ez még akkor is így van, ha egyéb részleteiben a kérdésben említett eljárás az idézés szabályainak megfelel; így a saját fordításba történő beillesztés, illetve a fordító nevének és a fordítás tényének feltüntetése mind szakmai, mind szerzői jogi szempontból elfogadott, illetve kötelező.

Az eljáró tanács a ságafordítás kapcsán felhívja a figyelmet arra is, hogy a keresetpontosításban megjelölt szövegrészletek közül több esetben már nem is módosított átvételről beszélhetünk, mivel az eredeti fordítás, illetve az átvett műben szereplő „módosított” szöveg között olyan nagymértékű a különbség, amely miatt az átvett mű szövege gyakorlatilag teljes egészében elszakad az eredeti fordítás forma- és gondolatvilágától; így lényegében nem

módosításról, hanem új fordításról beszélhetünk. Ezekben az esetekben az eredeti fordító nevének feltüntetése nem szükséges, sőt aggályos is lehet. Egy példa erre:

Eredeti mű:

Bujtogatysz itt minket, anyám, törvény szerint való, jogos bujtogatással.

Átvevő mű:

A mi öreganyánknak tetszik, ha felingerelhet minket.

Ad 3. Az 1. kérdésre adott válaszból következően, bár előfordul, hogy valóban a „módosítottam” kifejezéssel jelölnek idézett szövegrészben szereplő változtatást, ez egyrészt nem tekinthető általános szakmai szokásnak, másrészt nem felel meg az idézés törvényi szabályainak sem.

Kiegészítésként jegyzi meg az eljáró tanács, hogy emellett a jelenlegi ügyben az átvevő mű egyes fejezetei között nincs is összhangban a hivatkozások, idézetek kezelése. Így az Edda-versek esetében az eredeti fordításokat nem módosították, az átvevő mű gondolatmenete által megkívánt esetekben az átvevő mű fordítója az 1. pontban ismertetett lehetőségek közül szükség esetén vagy a saját fordítás alkalmazását, vagy a korábbi fordítás magyarázatát választotta. Ettől jelentősen eltér a safa fordítások megoldása, ahol egyrészt az eredeti idézetek számos helyen módosításra kerülnek, másrészt e (egyébként szabálytalan/indokolatlan) módosítások okát nem jelölik meg. Itt ki kell emelni, hogy bár a szakmai szokások valóban többféle (a szerzői jog szabályainak is megfelelő) lehetőséget is nyújtanak az idegen műből származó fordításrészletek, hivatkozások átemelésére, az általánosnak tekinthető, hogy egy művön belül a kiválasztott módszert annak minden részében egységesen alkalmazzák.

Dr. Rozgonyi Krisztina, a tanács elnöke
Dr. Gondol Daniella, a tanács előadó tagja
Bucsi Szabó Zsolt, a tanács szavazó tagja

SZÁMÍTÓGÉPI PROGRAMALKOTÁS SZERZŐSÉGE

SZJSZT-26/09/1

Magánmegkeresés

A megkereső által feltett kérdések

1. Egyetért-e a Szerzői Jogi Szakértő Testület azzal az állásponttal, hogy

1.1. P. F. I. rész *d*) pont, első francia bekezdésében leírt tevékenysége nem alapozza meg az E-O és E-I programokkal kapcsolatban szerzői minőségét, figyelemmel arra, hogy a szoftvereket teljes egészében én készítettem el, én terveztem meg az adatbázisterv, illetve a program működésének megtervezésétől a konkrét programozásig terjedő folyamat teljes egészében?

1.2. A fentiekre és a 3. szám alatt csatolt nyilatkozatokra is tekintettel az E-O és az E-I szoftverek szerzői jogi jogosultja én vagyok?

1.3. Sem a szerzői vagyoni jogok átruházása, sem felhasználási jog keletkezése nem állapítható meg jelen ügyben az L. M. Kft. részére az E-O és E-I szoftverrel kapcsolatban, mivel az L. M. Kft. és köztem nincs érvényes megállapodás sem a szoftverek szerzői vagyoni jogainak átruházása, sem felhasználási jog tekintetében?

2. Feltéve, de meg nem engedve, hogy a szoftverek átadása mint ráutaló magatartás és a szoftverek átvétele megalapozza a felhasználási jog keletkezését, mi a keletkezett felhasználási jog terjedelme (pl. terület, időtartam, felhasználási mód)?

3. Egyetért-e a Szerzői Jogi Szakértő Testület azzal, hogy – feltéve, de meg nem engedve, hogy felhasználási jog keletkezett – a felhasználási jog nem kizárólagos, azaz az E-O és az E-I szoftverek felhasználása vonatkozásában harmadik személyeknek is felhasználási jogot engedhetnek? Amennyiben igen, úgy az alvállalkozói szerződéstől függetlenül is adhatok-e felhasználási engedélyt harmadik személyeknek, vagy amíg az hatályban van, úgy az L. M. Kft. jogosult az alvállalkozói szerződés szerinti 50%-os jutalékra (az L. M. Kft.-vel kötött szerződés hatályban van, de az együttműködés teljes mértékben megszűnt)?

4. Feltéve, de meg nem engedve, hogy felhasználási jog keletkezett, a T. Szerzői Jogi Szakértő Testület álláspontja szerint van-e annak jogi akadály, hogy a felhasználási engedély az „Alvállalkozói szerződés” 7. pontjában írt 60 napos felmondási idővel, rendes felmondás útján megszűnjön?

5. A Szerzői Jogi Szakértő Testület egyéb észrevételei.

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Előljáróban az eljáró tanács rögzíti, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő

Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői vélemény[é]t, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást .... Az idézett rendelkezésből következően az eljáró tanács jelen szakvéleményét kizárólag a számára átadott iratok és annak mellékletei alapján alakította ki.

Ad 1.1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) 4. § (1) bekezdése szerint a „*szerzői jog azt illeti meg, aki a művet megalkotta (szerző)*”. A szerzői jogi védelem jogszabályi feltétele tehát maga az alkotás, amely – kreatív szellemi tevékenységből fakadó – egyéni, eredeti művet hoz létre.

A szerzői jogi oltalom soha nem a megvalósítandó ötletet, hanem annak egyéni, eredeti megformálását védi. Ez a megállapítás igaz azokra az alapvetően funkcionális jellegű műfajokra is, amelyek jelentősége elsősorban nem az esztétikai élmény nyújtásában, hanem valamely funkció egyedi, eredeti megvalósításában érhető tetten. Ezen funkcionális jellegű műfajok közé tartozik a számítógépi programalkotás is.

A számítógépi programalkotás fejlesztése számos különböző módszer alapján történhet. Az egyedi megrendelés alapján készített szoftverek fejlesztése során a kiindulási pont jellemzően a megrendelő elvárása, vagyis a megvalósítandó funkciók és egyéb jellemzők (például grafikai kérdések) rögzítése. A megrendelő a rendelés feladásakor – például felkészültségétől, korábbi szakmai tapasztalataitól, az elvégzendő feladat jellegétől, a fejlesztést végző szakemberekkel szerzett tapasztalataitól függően – eltérő mélységben fogalmazza meg elvárásait. Lehetséges, hogy a megrendelő csupán az elvégzendő feladatot határozza meg (például „*pénzügyi, könyvelési szoftver honosítása*”), de az is lehetséges, hogy akár az alkalmazandó algoritmusokat, pontos képernyőterveket is a megrendelő határozza meg. Míg az előbbi eset eredményeként kialakuló ötlet nem alapozza meg a szerzői jogi védelmet, nem zárható ki az sem, hogy a nyújtott szellemi tevékenység megalapozza a megrendelő szerzői minőségét. A megrendelő pozícióban lévő személyek szerzői minőségéről ezért általános jelleggel nem, csupán az egyedi esetet ismerve lehet megalapozottan állást foglalni.

Az eljáró tanács – a fentiek mellett – egyetért azzal a megállapítással, hogy önmagában a megvalósítandó funkcióknak a megrendelő általi meghatározása, illetve a képernyőtervekkel kapcsolatos általános elvárások közlése nem minősül olyan szellemi tevékenységnek, amely az Szjt. értelmében szerzői jogi oltalmat keletkeztet.

Ad 1.2–1.3. A megkeresésben alkalmazott „*szerzői jogi jogosult*” fogalma jelentheti egyrészt a szerzőt, másrészt pedig azt a személyt, aki (amely) a vagyoni jogokat gyakorolhatja.

Az Szjt. 94/B. §-a szerint az ellenkező bizonyításáig „*azt kell szerzőnek tekinteni, akinek nevét ilyenként a művön a szokásos módon feltüntették*”. Az eljáró tanács megvizsgálta a rendelkezésre bocsátott forráskódi, illetve futtatható (demó-) állományokat, illetve a szoftverek kézikönyveit, és megállapította, hogy azok több helyen is megjelölik a megkeresőt. Ezen megjelölések egyike sem tekinthető azonban az Szjt. 94/B. §-ának (1) bekezdése sze-

rinti olyan névfeltüntetésnek, szerzői azonosításnak, amely az ilyen művön szokásosnak tekinthető lenne. A megkeresés szerint az E-O és az E-I programot „©L.M.” megjelöléssel hozták forgalomba. A © jel alkalmazása – egyebek mellett a Magyarországon az 1971. évi 4. tvr.-rel kihirdetett Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény III. cikk (1) bekezdésének rendelkezése okán – elterjedt módja a szerzőnek, illetve a szerzői vagyoni jogok jogosultjának (az egyezmény hiteles angol szövege megfogalmazásában: „copyright proprietor”) megjelölésére. Az eljáró tanács megállapítása szerint a szoftvereken feltüntetett megjelölés ez esetben nem a szerzőre, hanem a vagyoni jogok jogosultjára vonatkozik, már csak azért is, mivel szerző – az Sztj. 4. § (1) bekezdéséből következően – kizárólag természetes személy lehet, miközben a szoftveren feltüntetett „L. M.” jelölés kifejezetten egy jogi személyre utal. Ezt a megjelölést a © betűvel együtt feltehetően az alapszoftverrel együttes terjesztés indokolta.

Az Sztj. 94/B. § (2) bekezdése szerint ha a szerzőt a művön nem jelölték meg a szokásos módon, úgy az ellenkező bizonyításig azt kell szerzőnek tekinteni, aki a művet sajátjaként a Magyar Szabadalmi Hivatalnál önkéntes műnyilvántartásba vette, és ezt közokirattal igazolja. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a megkereső mindkét tárgybeli szoftvert sajátjaként bejelentette a Magyar Szabadalmi Hivatal önkéntes műnyilvántartásába. A hivatkozott rendelkezés szerint ellenkező bizonyításig a megkeresőt kell az E-I és az E-O program szerzőjének tekinteni. A szerzőségi vélelem megdöntésére vonatkozó iratot a megkeresés nem tartalmazott, így azzal kapcsolatos további vizsgálatot az eljáró tanács nem végzett.

A fentiek mellett az eljáró tanács meg kívánja jegyezni, hogy a rendelkezésére bocsátott iratok alapján azt nem vizsgálhatta, hogy a megkeresésben megnevezett C. B., F. L. és C. L. a tárgybeli számítógépi programalkotásoknak konkrétan milyen módosításait (esetleg átdolgozásait) hajtotta végre. Ezzel együtt az azonban általános jelleggel rögzíthető, hogy akár az ügyféligényeknek való jobb megfelelést célzó „technikai jellegű módosítások”, akár a „hibajavítások” elérhetik a szerzői jogi oltalomhoz megkívánt egyéni, eredeti szellemi alkotást, önmagukban ugyanis soha nem az adott munka célja (jelen esetben: módosítás vagy javítás), hanem annak tényleges megvalósítása ad eligazítást ebben a kérdésben.

Az eljáró tanács – megfelelő információk hiányában – azt sem ellenőrizhette, hogy az 5/1–5/3. számon csatolt nyilatkozatok szerzői a nyilatkozatok aláírásakor rendelkeztek-e a vagyoni jogokkal, ehhez ugyanis meg kellene vizsgálni, hogy az említett személyek milyen jogviszony alapján végezték a szoftverek módosítását, illetve javítását. E kérdésnek egyebek mellett azért lehetne jelentősége, mert ha (a) a tevékenységük eléri a szerzői jogi oltalom szintjét, de (b) a vagyoni jogokat akár az Sztj. rendelkezése folytán (például szolgálati műként), akár pedig magánjogi szerződés alapján korábban átruházták harmadik személyre (például az L. M. Kft.-re), úgy a csatolt nyilatkozatok joghatása csak külön vizsgálat eredményeként lenne megállapítható.

A fentiek mellett az eljáró tanács rögzíti, hogy nem talált olyan körülményt, amely az 5/1–5/3. számon csatolt nyilatkozatoknak a szerző személyére vonatkozó kijelentéseinek valódiságát megkérdőjelezné, azok alapján alaposan feltételezhető, hogy a nyilatkozatot adó személyek tevékenysége nem alapozza meg a szerzői jogi védelmet.

Az eljáró tanács megvizsgálta az L. M. Kft. és K. E. között 1998. február 1-jén létrejött „Alvállalkozói szerződés” elnevezésű megállapodást, és megállapította, hogy abban kifejezett rendelkezés sem a tárgybeli szoftverek átruházása, sem pedig az azokra kiterjedő felhasználási jog vonatkozásában nem található.

Az Sztj. 42. § (1) bekezdése szerint felhasználást a szerző felhasználási szerződésben adhat, amelyet a 45. § (1) bekezdése értelmében írásba kell foglalni, és ugyancsak írásban kell rögzíteni a vagyoni jogok átruházására vonatkozó megállapodást az Sztj. 55. §-a szerint. Tekintettel azonban arra, hogy a jognyilatkozatokat minden esetben tartalmuk és nem elnevezésük alapján kell elbírálni, továbbá az Sztj. 3. §-a útján alkalmazandó Ptk. 207. § (1) bekezdésére, az eljáró tanács megvizsgálta a felek feltehető akaratát is.

Bár az alvállalkozói szerződés 1a) pontja az E-O és az E-I program esetében a fejlesztést, mint a megkereső által említett szolgáltatást nem említi [a szoftverfejlesztésre vonatkozó 1b) pont viszont nem említi az E-O és az E-I programot] a megkeresés 1c) pontja szerint a felek megállapodásukat kifejezetten az E-I és az E-O program elkészítése érdekében kötötték. Az alvállalkozói szerződés 4. pontja továbbá arról rendelkezik, hogy a megkereső milyen mértékű jutalékban részesül az E-O és az E-I program értékesítése után, függően a nyújtott szolgáltatások körétől. Az eljáró tanács e körben külön fel kívánja hívni a figyelmet arra a körülményre, hogy az alvállalkozói szerződés már hivatkozott 4. pontja szerint, amennyiben az E-O és E-I program értékesítése teljes egészében az L. M. Kft.-től függetlenül történik, a vételár 50%-a az L. M. Kft.-t illeti meg. A fentiekből összességében az a következtetés vonható le, hogy a felek között megállapodás jött létre az E-O és az E-I modul elkészítésére, illetve arra, hogy az ily módon kifejlesztett programok értékesítését – amely szerzői jogi értelemben a többszörözési és terjesztési jogokat érinti – a megkereső és a megbízást adó L. M. Kft. is végezhet. Erre utal a megkeresés 1f) pontja is, amely szerint a megkereső és az L. M. Kft. forgalmazta az E-O és az E-I programot.

Az eljáró tanács e körben hivatkozni kíván az Sztj. 42. § (3) bekezdésére, amely szerint ha a „felhasználási szerződés tartalma nem állapítható meg egyértelműen, a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni”. Mivel az alvállalkozói szerződés alapján nem dönthető el egyértelműen, hogy a felek át kívánták-e ruházni az E-O, illetve az E-I program vagyoni jogait (ahogyan az egyébként számítógépi programalkotások esetén szokásos), vagy csupán az értékesítéshez nélkülözhetetlenül szükséges többszörözési és terjesztési jogokat magába foglaló felhasználási engedélyt kívánták a megállapodásban rögzíteni, ezért a szerző számára szűkebb terjedelmű, a többszörözési és terjesztési jogot biztosító felhasználási szerződésként kell az alvállalkozói szerződést érteni.

Az eljáró tanács ugyancsak hivatkozni kíván az Sztj. 46. § (4) bekezdésére is, amely szerint – kétség esetén – a többszörözésre vonatkozó engedély kiterjed a terjesztésre is.

A fentiek alapján az eljáró tanács megítélése szerint az L. M. Kft. – a megkeresővel kötött alvállalkozói szerződés erre vonatkozó kifejezett rendelkezése hiányában is – megszerezte a tárgybeli szoftverek többszörözésére, terjesztésére vonatkozó felhasználási jogot.

Ad 2. Az eljáró tanács korábban arra a következtetésre jutott, hogy a felek között legalább a szoftverek többszörözésére és terjesztésére vonatkozó megállapodás született az alvállalkozói szerződés kifejezett rendelkezése hiányában is.

Mivel a felhasználási engedély nem a felek között kötött megállapodás kifejezett rendelkezéséből következik, az eljáró tanács fel kívánja hívni a figyelmet az Sztj. felhasználási szerződésekre vonatkozó azon szabályaira, amelyek a felhasználási engedély terjedelme tekintetében fennálló kétség esetén adnak eligazítást. Ezek közül – a konkrét esethez igazodva – kiemelendő, hogy az alvállalkozói szerződés kifejezett rendelkezése hiányában nem érthető

- kizárólagos felhasználási jogot biztosító megállapodásnak [Sztj. 43. § (1) bekezdés];
- harmadik személynek átruházható felhasználási jogot keletkeztető megállapodásnak [Sztj. 46. § (1) bekezdés];
- az átdolgozásra is kiterjedő engedélynek [Sztj. 47. § (1) bekezdése].

Az Sztj. 43. § (4) bekezdése szerint továbbá, mivel a felek nem állapodtak meg a felhasználási engedély területi hatályáról, az kizárólag a Magyar Köztársaság területére szól. Az eljáró tanács a rendelkezésére bocsátott alvállalkozói szerződést úgy értelmezi, hogy a felek a felhasználási szerződés időbeli hatályáról is úgy állapodtak meg, hogy az az alvállalkozói szerződéshez igazodik. Ebből következően mindaddig, amíg az alvállalkozói szerződés hatályos, a felhasználási engedély is hatályos.

Ad 3. Az eljáró tanács megállapítja, hogy az E-I és az E-O szoftver felhasználására adott engedély, az erre vonatkozó kifejezett rendelkezés hiányában, az Sztj. 43. § (1) bekezdéséből következően nem tekinthető kizárólagosnak.

Ad 4. Az Sztj. 101. §-a szerint a Szerzői Jogi Szakértő Testület a szerzői jogi jogvítás kérdések vonatkozásában illetékes, így a megkereső 4. kérdését is kizárólag ebből a szempontból vizsgálta meg. Az eljáró tanács a rendelkezésére bocsátott iratok alapján nem lát olyan okot, amely szerzői jogi szempontból megakadályozná a szerződés rendes felmondással történő megszüntetését.

Ad 5. Az eljáró tanácsnak egyéb észrevétele nincs.

Dr. Gyertyánfy Péter, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Mamuzsics Gábor, a tanács szavazó tagja

Összeállította: dr. Kiss Zoltán